

Г Л А С Н И К

**АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ**

Година LXIII

Нови Сад, јануар 1991
Број 1

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

- Др Зорица Мршевић   Критика постојећег стања и правци промена у функционисању енглеског института legal aid — бесплатне правне помоћи сиромашнима
- Мр Душан Николић   Уговори о информационим услугама

КРИТИКА ПРАВНЕ ПРАКСЕ

- Др Александар Маркићевић   За рехабилитацију осуђених због деликта мишљења — Случај црвеног апостола

ПРИКАЗИ

- Коста М. Месаровић   Коментар Закона о ауторском праву

ПРАВНА ПРАКСА

- Кривично право — Грађанско право

САОПШТЕЊА

- Сусрети нишких и новосадских адвоката
Из седнице Управног одбора

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК“ Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом

C O N T E N T S

ARTICLES AND DISCUSSIONS

- Dr Zorica Mršević   Critical view of the current state and directions of changes in the English legal aid institution — Free legal services for the poor
- Mr Dušan Nikolić   · Contracts regulating information services

CRITIQUE OF LEGAL PRACTICE

- Dr Aleksandar Markićević   For rehabilitation of those sentenced for the delict of free thinking — The case of the red apostle

REVIEWS

- Kosta M. Mesarović   Comment of the Law about copyright

LAW PRACTICE

Criminal Law — Civil Law

ANNOUNCEMENTS

Meeting of the lawyers from Niš and Novi Sad

From the Administrative Committee Meeting

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXIII

Нови Сад, јануар 1991
Број 1

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Зорица Мршевић

научни сарадник Института за криминолошка
и социолошка истраживања — Београд

КРИТИКА ПОСТОЈЕБЕГ СТАЊА И ПРАВЦИ ПРОМЕНА У ФУНКЦИОНИСАЊУ ЕНГЛЕСКОГ ИНСТИТУТА LEGAL AID — БЕСПЛАТНЕ ПРАВНЕ ПОМОЋИ СИРОМАШНИМА

Једно од основних начела која признају цивилизоване државе у својим правним системима је тзв. једнакост пред правом. По том начелу сва лица било да су на важним функцијама, било да су обични грађани, подређени су истим правним нормама које се примењују од стране државних органа а међу њима и судова. Једнакост пред правом значи такође и процедуралну правду што значи да су све странке овлашћене да захтевају поштено суђење од стране непристрасног суда. Дакле, једнакост значи непристрасну примену правних норми а не да те норме чине људе једнакима.¹

С тим у вези је једно од најважнијих права некога ко је окривљен за кривично дело да буде брањен од стручног браниоца. То је важно јер већина лајка зна мало или нимало о праву, а посебно о кривичном поступку. Без помоћи адвоката већина окривљених неће имати адекватну одбрану која им је потребна као лекар болеснику.²

Институт legal aid-а у англосаксонском кривичном поступку представља мешавину института одбране сиромашних и обавезне одбране, који у својим чистим видовима, као што је случај у континенталним поступцима, не постоје у земљама common law-а. До примене те обавезне одбране сиромашних долази у оним ситуацијама у којима постоји нека окривљеникова

¹ John Alder: Constitutional & Administrative Law, London 1989, стр. 43.

² David Fellman: The defendats rights today, the right to counsel, стр. 208.

хендикепираност која му отежава одбрану, као што је ментална заосталост, младост, неискуство, глувонемост, озбиљност оптужбе, дакле околности које карактеришу примену обавезне одбране, али комбиновано са сиромаштвом, односно недостатком средстава да се плати стручни бранилац из сопствених средстава што је околност која је битна за постојање института одбране сиромашних. Тек када се те две групе разлога кумулативно десе, долази до примене института *legal aid* у кривичном поступку, те га стога морамо назвати обавезном одбраном сиромашних.³ Дакле она остварује драгоцене циљеве тзв. двоструке егализације, прво на релацији правно образованог суда и тужноца са правно необразованим окривљеним, и друго, између имућног окривљеног и онога ко нема довољно средстава да законом предвиђене могућности стручне одбране стварно и користи.⁴

Према подацима Канцеларије Лорда Канцелара, која је задужена да прати пружање правне помоћи, никада није било толико много фирми које користе фондове за правну помоћ да би пружали услуге све већем броју људи. Службени подаци говоре да је око 2.2 милиона људи примило правну помоћ само током 1989. године. Од тога је 1.153.000 било брањено у кривичном поступку, 359.000 добило је правну помоћ у породичним случајевима, а осталих 677.000 из остале грађанске материје (од тога је 60% случајеви из стамбених односа). Подаци којима располаже Одбор за правну помоћ (*Legal aid Board*) показују да је укупни збир потрошен за правну помоћ порастао са 328 милиона фунти у 1987—8. на 360 милиона фунти у 1989. мада истовремено опада број фирми које пружају ове услуге, али је тај пад маргиналан — од 11.617 у 1987—8. на 11.558 у 1988—9.⁵

Број клијената који траже правну помоћ и у кривичном и у грађанском поступку нагло је скочио у последњих седам-осам година са пропорционалним порастом трошкова. Разлог за тај пораст су учестали захтеви за правним услугама који се базирају на последицама незапослености (питање хипотека, дугова и сл.), као и очигледно постојање пораста криминалитета.⁶

Правна помоћ кошта државну касу око 400 милиона фунти годишње тако да не изненађују захтеви садашње владе да се смање трошкови јавних служби, па и они који се издају на функционисање правне помоћи, али и најдрастичније уштеде које би многе људе оставиле без нужне правне помоћи значиле би у најбољем случају уштеду од 7,5 милиона фунти, па су ти планови за рестрикцију доживели велику критику и у Парламенту и ван њега.⁷

³ Др Зориа Мршевић: Обавезна одбрана сиромашних у англосаксонском кривичном поступку, *ЈРКК*, 3—4/1983, стр. 315.

⁴ Мршевић: *op. cit.*, стр. 320.

⁵ Tom Aston: *Legal aid: Bridging the gap*, Lawyer, May 1990, стр. 18.

⁶ Phil Harris: *An introduction to law*, London, 1989, стр. 364.

⁷ Harris: *op. cit.*, стр. 364.

Канцеларија Лорда Канцелара је послала окружницу судским клерковима да смање трошкове за ову врсту правне помоћи максимално рестриктивним додељивањем само у најважнијим случајевима, тражећи од судова да осипурају ту помоћ само онда када је баш неопходна.⁸

Значајна је тешкоћа владе да оствари финансијску контролу над трошковима за правну помоћ на квалитативан начин а не само одређивањем лимита, тј. њеним ускраћивањем онима којима је неопходна, као и спречавањем да се шири на нова поља као што су поступци пред трибуналима и истрага у кривичном поступку.⁹

Посебан проблем представља пораст потреба за правним услугама из нових правних области карактеристичним за тзв. друштво благостања, које се назива још и „правом благостања“ — welfare law. Ту се ради о конфликтним ситуацијама из области социјалног осигурања, становања, пресуђења од стране специјализованих трибунала, ту су затим потрошачки проблеми као и проблеми у вези са запослењем.¹⁰

Адвокати су све више цеђени јер нису у стању да више наставе са тринаесточасовним радом шест дана у недељи са стално опадајућим примањима, тако да је ситуација да је добра услуга постала превише јефтина да би они који је пружају могли да наставе са том праксом.¹¹ Многе адвокатске фирме почињу да се повлаче из правне помоћи и адвокати који су целу своју каријеру засновали на њој почињу да траже нове послове препоручујући студентима да се не опредељују за тај посао. Расположење песимизма је веома изражено међу адвокатима који се баве овим послом. Они обично сликовито кажу да се осећају као на „Титанику“, оркестар свира, и све је лепо украшено, али сви знамо да је ледени брег напољу и да ћемо се неминовно сударити са њим.¹² Доста старијих адвоката се повукло у немогућности да издржи у тим условима лошег финансирања и неизвесне будућности, тако да је остало доста места упражњено за младе адвокате почетнике, као и бивше судске службенике који желе да промене посао.

На састанку групе адвоката који пружају услуге правне помоћи који је одржан у фебруару 1990. г. постављено им је питање да ли желе да наставе са том делатношћу и у наредних пет година, мали број је дао позитиван одговор јер је проблем финансирања постао веома тежак, наиме готово да нема начина да се из тог посла извуче ма какав профит, па ће већина фирми чији се послови базирају на више од 40% пружања услуга правне помоћи, морати да се ускоро затвори.¹³

Финансирање, дакле, је стални проблем. Тако је на пример за ову 1990. годину Правно удружење тражило повишицу

⁸ Harris: *op. cit.*, стр. 363.

⁹ Keith Eddey: *The english legal system*, London 1987, стр. 111.

¹⁰ Harris: *op. cit.*, стр. 367.

¹¹ Aston: *op. cit.*, стр. 18.

¹² Aston: *op. cit.*, стр. 19.

¹³ Aston: *op. cit.*, стр. 19.

тарифе за 21%, а одобрено је само 7,5%, што не прати ни стопу инфлације. Како је прошлогодишње повећање од 6% такође испод нивоа инфлације, јасно је да је ситуација са правном помоћи све тежа. Не изненађује заједнички извештај Лорда Канцелара и Правног удружења по коме је чак 80% пружених услуга у кривичним поступцима финансијски непокривено, тј. у губитку је. Адвокати сумњају у спремност Лорда Канцелара да подржи правну помоћ — сви врхови правног естаблишмента склони су да сматрају правну помоћ као привремену активност, нешто што адвокат ради док је млад и док не „отупи зубе“, како се то сликовито каже, тј. док не уштови у зрелије године и не обезбеди себи друге изворе прихода, тј. док се не окрене нечем озбиљнијем.¹⁴

Постоји бојазан да правна помоћ иде истим путем као и здравствено осигурање и образовање под владом која се непријатељски односи у погледу повећања финансирања својих јавних служби. Једина разлика, наравно на штету правне помоћи је да је јавност више привржена школама и болницама, те ће се стога за њих ипак наћи средства, али не и за службе правне помоћи.¹⁵

Највећи проблем у организацији правне помоћи како сматрају сами адвокати је прилив готовине. Правна помоћ се у грађанским парницама још дуже наплаћује него у кривичним, мада је могуће и ту чути застрашујуће приче о чековима којима су потребни месеци да стигну. Због свега тога, правна помоћ се претвара у давање бескаматног кредита Одбору за правну помоћ јер је уобичајено кашњење 5 или 6 месеци.¹⁶ Због све рестриктивнијег система финансирања солициторске фирме нису више у стању да пруже своје услуге једносторно сваком ко уђе на њихова врата,¹⁷ а то је била управо идеја пружања бесплатне правне помоћи, да се спречи селекција клијената по имућности и омогући приступ праву и припадницима неимућних слојева друштва.¹⁸

Недостатак финансијске атрактивности одбија не само већ постојеће фирме од тог посла већ делује дестимулативно и на одлуку младих адвоката да се посвете тој области права.¹⁹

¹⁴ Aston: op. cit., стр. 18.

¹⁵ Aston: op. cit., стр. 18.

¹⁶ Aston: op. cit., стр. 18.

¹⁷ Aston: op. cit., стр. 19.

¹⁸ Наиме, адвокатске канцеларије су ситуиране углавном у пословним центрима и зонама, а не у стамбеним насељима, тако да је Бенсонова комисија уочила постојање проблема у виду физичке дистанце између оних који пружају правне услуге и потенцијалне клијентеле. Далеке канцеларије су отворене углавном за време радног времена, тако да за многе људе представља проблем одлазак код адвоката, јер је то скопчано са узимањем неплаћеног одсуства. Због разлике у образовању и социјалном пореклу између солицитора и потенцијалних клијената из мање имућних слојева постоји бојазан да се испадне смешан у адвокатској канцеларији. Све то представља основ за страх од адвоката услед чега идеја о посети адвокатској канцеларији за многе људе може да се претвори у забрињавајућу авантуру у непознато.

¹⁹ Aston: op. cit., стр. 19.

Истовремено свака канцеларија отворена у пословним зонама, суочава се са високим ценама режије и може да преживи само ако се бави пословним правом. Због тога се солицитори који су се бавили искључиво пружањем услуга правне помоћи повлаче. Сматра се да солициторска фирма може опстати бавећи се углавном пружањем услуга правне помоћи, ако је око 80% фирминог посла подељено између кривичног, породичног и правномедицинских случајева из области правне помоћи.²⁰

Један од главних предлога је плаћање унапред фирмама које се баве пружањем услуга правне помоћи паушалног месечног износа на бази обима просечног обима послова из прошле године. Пошто исплате накнаде за урађен посао, тј. пружене услуге из области правне помоћи није ажурно и доводи приличан број фирми у кризу посебно оне које своју делатност искључиво базирају на овом извору прихода, постоји озбиљан предлог да се пређе на месечне исплате паушално одређеног износа који би се израчунавао на основу прорачуна нивоа посла урађеног у протеклој години.

Тај нови систем назива се системом повластица (франшиза) и додељивао би се само великим фирмама које обављају највише посла из области пружања правне помоћи. Експеримент је замишљен да се спроведе у области West Midlands и био би под надзором Ворик универзитета. Овај предлог није наишао на потпуно одобравање правне професије, јер се сматра да уводи читав низ нових правила остављајући самим фирмама мало слободе.²¹ Критикује се такође и чињеница да паушалне исплате нису намењене малим фирмама које збирно обаве ипак већину овог посла. Тиме би се оне довеле у још гору финансијску ситуацију и биле просто отеране из тог посла, чиме би се смањила ионако уска понуда, чиме би се потенцијалним клијентима сузила могућност избора што би као крајњи резултат имало снижавање квалитета понуђених услуга. Сматра се једноставно речено да није потребно уносити неке посебне новине у досадашњи систем већ да је потребно ажурније вршити исплате за већ урађени посао.²² То одбијање код неких иде дотле да се у Удружењу правника прети бојкотом експеримента.²³

Сматра се да адвокатске фирме које пружају услуге правне помоћи нису профитабилне не само због ниских тарифа за правну помоћ већ и зато што су организоване на застарео начин, са много администрације, празног хода уз губитак време-

²⁰ Aston: *op. cit.*, стр. 19.

²¹ Удружење правника — Law Society хоће да бојкотије експериментални програм повластица. Према пилот истраживању тај предлог изазива „екстремну фрустрацију“ како се наводи, јер је практичари оцењују као поспрјдну увредљивост и траже само одговарајућу надокнаду за свој труд, тј. за урађени посао а не милостињу.

²² Aston: *op. cit.*, стр. 19.

²³ Fiona Bawdon: Law Society boycotts franchising scheme, The Lawyer, May 1990, стр. 1.

на запослених. Други покушавају да максимизирају ефективност на начин модерних пословних метода. Адвокати као на пример Eillen Pembridge покушавају дакле сами да максимизирају свој профит користећи најсавременије пословне методе, све под геслом да се одрже у послу пружања правне помоћи колико год је то могуће. С тим у вези она и многи други солицитори дали су стручњацима да им израде анализе шестоминутних сегмената тока радног времена за сваког запосленог у њиховим канцеларијама да би се открио празан ход и нерационално трошење времена на начине који су застарели и који би требало да буду превазиђени. То одражава не само приврженост њиховом послу већ и спремност на енормно радно оптерећење.²⁴

1986. г. влада се одлучила на испитивање ефикасности укупне постојеће шеме правне помоћи, надгледајући све операције које улазе у њен састав, комплетан поступак администрирања и уопште њено функционисање у пракси. Предлози који су уследили заправо значе укидање зелене шеме²⁵ и њену замену једноставније организованим почетним саветовањем окривљених само у кривичној материји које би било поверено другим саветодавним агенцијама.²⁶

Реакција Удружења правника била је жестоко супростављање укидању зелене шеме јер би тиме солициторска служба остала без 25 милиона фунти годишње колико сада на томе зарађују, а корисници практично ускраћени за тај по многим неопходан вид правне помоћи. Наиме, то давање хитног правног савета неопходно је да би се избегло доста дуго чекање да се прибави сертификат правне помоћи. Сем хитне помоћи постиже се у многим случајевима и потпуно избегавање правне помоћи јер се многи случајеви одлучују заправо у тим почетним стадијумима, па је то уједно и несумњива уштеда.

Ти предлози нису прошли али је пред крај 1987. донет нови пакет предлога као резултат настављеног испитивања ефикасности пружања услуга правне помоћи у коме је најзначајније место добио контроверзни предлог да се организација правне помоћи премести из надлежности Удружења правника на посебно основан Одбор правне помоћи који би био под не-

²⁴ Aston: *op. cit.*, стр. 19.

²⁵ Зелена шема је паралелно постојећи облик пружања правне помоћи који постоји од самог почетка, али је суштински ширена од 1972. године. Састоји се у давању правног савета као и других правних услуга клијенту, али у максималној вредности до 50 фунти (90 у разводним случајевима). Идеја је да се тражиоцу омогући хитна правна услуга, тј. правна помоћ без одлагања које је нужно проузроковано чекањем да се одобри сертификат правне помоћи. Истина је да у многим случајевима давање правних савета у области зелене шеме може не само да претходи комплетној услузи правне помоћи већ и да је потпуно замени, односно учини непотребном, тј. одлучити случај. Сматра се да око 300.000 случајева годишње користи правну помоћ од стране зелене шеме и већина су брачног карактера.

²⁶ Harris: *op. cit.*, стр. 365.

посредном контролом Лорда Канцелара. Предлажу се такође многи алтернативни аранжмани који би покривали поједине правне области правном помоћи вршеном од стране неких других тела а не од стране адвокатских фирми, што би требало да допринесе њиховој већој ефикасности. О укидању зелене шеме се ту више не говори бар не о потпуном укидању али се предвиђају извесне рестрикције, нпр. овај вид правне помоћи више не би могао да се користи када је у питању прављење тестамената, пренос имовине и у било ком случају склапања уговора. И ови предлози изазвали су бурну протеста, јер би и најекстремнији предлози резултирали уштедом од 2% а довели би до несагледивих последица у виду све тежег приступа правди обичним људима, при чему би такође и солидиторске фирме које се сада баве пословима правне помоћи остали без значајног извора прихода. Тиме би цео систем био доведен у апсурдну ситуацију да се редукује уместо проширује, чини некавалитетнијим уместо квалитетнијим, па није ни чудо што предлози око укидања зелене шеме нису усвојени.²⁷ Уосталом збир трошкова за правну помоћ годишње је релативно низак ако се упореди с коришћу — омогућавање грађанима приступ правди. То је износ који је потребан за набавку једног ратног брода типа рарача, дакле мала ставка у терминима државне касе.²⁸

За оне који сматрају да је потреба за правном помоћи драматично присутна, напредак који је постигнут је преспор и делимичан стога што се чине само ограничени аранжмани ради стварног ширења правне помоћи на поступак пред трибуналима и истраге, а који су по неким ауторима, од великог значаја за функционисање правног система у целини.²⁹ Главни предлог за ширење правне помоћи је либерализација у погледу њене примене на комплетну грађанску материју.³⁰ Ширење на макар већи број грађанских случајева је неопходно јер се за сада не примењује на социјално осигурање, имиграционе поступке, спорове у вези запослења и поступке пред неким трибуналима. Већа либерализација примене правне помоћи ишла би у тим правцима.³¹

Високо урбанизоване средине немају довољан број адвокатских канцеларија јер су насељени превише сиромашним становницима да би адвокатима било атрактивно да отварају своје фирме у тим зонама. Због тога је од 1985. почело са оснивањем правних центара који су финансирани од јавних и каритативних фондова а којих за сада укупно има око 60. Извештај Бенсонове комисије предлаже установљавање националног система грађанских правних центара који би били оснивани и фи-

²⁷ Harris: *op. cit.*, стр. 366.

²⁸ Aston: *op. cit.*, стр. 18.

²⁹ Eddey: *op. cit.*, стр. 111.

³⁰ Bawdon: *op. cit.*, стр. 1.

³¹ Alder: *op. cit.*, стр. 43.

нансирани од стране владе. Сматра се наиме да су локални правни центри неопходни као и локални здравствени центри.³²

Удружење правника има овлашћење да оснива такве правне центре још од 1972. године али од тада до данас није учинио напор да ту могућност операционализује. Наиме, оснивање оваквих центара у већем обиму, значило би премештање великог обима правно саветодавног рада од квалификованих и стручно компетентних адвоката ка локалним саветодавним агенцијама, за сада лоше финансираним, неорганизованим и врло слабо екипираним стручним правницима. Тиме би се терет за фондове правне помоћи повећао, а услуга доступна грађанину погоршала.³³

Када су у питању ти центри постоји и предлог премештања неких будућих видова правне помоћи посебно оних који се специјализовано односе на тзв. право благостања од приватних адвокатских фирми на те центре за пружање тих специфичних услуга.

Чини се да у начелу предлози који немају подршку Удружења правника заправо немају велику будућност, јер је то Удружење репрезент правне професије која нужно мора у овој или оној организационој форми да врши пружање правне помоћи.

Постоји идеја о потреби признавања права на бесплатну правну помоћ и групама а не само појединцима као што је то случај до сада, јер изгледа неадекватним решење да се групама онемогући коришћења правне помоћи, пошто се оне могу наћи колективно, као странка у сукобу са на пример, локалним органима власти, или одељењима социјалне или здравствене службе. Те и друге врсте сличних сукоба обухватају и правно регулисане процедуре разрешавања конфликтних ситуација, па су неимгућне и необразоване групе у врло хендикепираном положају. Не треба испустити из вида да се ту ради о важним интересима који задиру у егзистенцију великог броја људи тако да важност доделе такве правне помоћи треба да буде спозната и призната. Сматра се од стране оних који се залажу за признавање групама права на правну помоћ да би најадекватнији носиоци таквих специфичних услуга могли да буду управо предложени правни центри. Једна од званичних комисија које су се у последње време бавиле проблематиком реформисања система правне помоћи није међутим тај предлог сматрала употребљивим. Но читав правни систем па и унутар њега функционошући систем правне помоћи базира се на принципу по коме су правни сукоби и проблеми индивидуализовани и ту једноставно групним интересима за сада а и у догледној будућности, очигледно нема места.³⁴

³² Eddey: *op. cit.*, стр. 112.

³³ Harris: *op. cit.*, стр. 369.

³⁴ Harris: *op. cit.*, стр. 369.

Следећи предлог има за циљ побољшање услуга правне помоћи укидањем неких традиционалних начела понашања адвокатске професије. Тако на пример, Бенсонова комисија предлаже дозвољавање јавног рекламирања услуга адвокатских канцеларија — да би се неко обратило адвокату треба прво да буде свестан да је неки проблем правни проблем, а пут за његово решење је повећање јавности која би требало да прати правну професију и њене услуге. Тај предлог је усвојен и сада већ постоји пракса да адвокатске фирме рекламирају своје услуге.³⁵

Постоје мишљења да до стварних промена може да дође једино ако би се десиле велике кризе у правној помоћи у кривичној дакле најважнијој области њеног функционисања, а да би до тога дошло потребно је пропорционално опадање броја адвоката који би желели да узимају даље учешће у том послу у наредним годинама, или као што је тражено на једној од ранијих конференција Удружења правника од стране многих говорника, вођењем акције спровођења штрајка.³⁶

Када су у питању суштинске промене у функционисању обавезне одбране сиромашних у кривичној материји предлажу се промене за њено додељивање увођењем новог сета критеријума по којима се она обавезно додељује за све случајеве за које се суди пред Крунским судом а када су у питању случајеви пред магистралним судовима, суд одређује одбрану увек када је утврдио да постоји вероватноћа да се а) окривљеном може изрећи затворска казна, наређење за депортацију или ако у случају малолетника може бити донета одредба о надзору, као и, б) ако из поступка који се води могу произаћи суштинске штете над окривљениковим средствима за живот или у његовој репутацији, или с) ако адекватно представљање окривљеника на суду, укључујући и могуће тражење ублажења, захтева заступање у виду стручне одбране.

Резултат тих промена био би да се окривљенима пред магистралним судовима увек гарантује одбрана сем у случајевима ако суд нађе основа за њено одбијање, док је за сада ситуација да се она додељује само онда када се утврди постојање основа за њено додељивање. То би значило да би много више окривљених пред магистралним судовима имало могућност да користи стручног браниоца плаћеног из државних фондова.³⁷

Али како се ситуација од 1986. развија у правцу све веће штедње, ширење обавезне одбране на већи број случајева у кривичном поступку није дочекано с добродошлицом тако да не изненађује чињеница да је влада одбила те предлоге Бенсо-

³⁵ Harris: *op. cit.*, стр. 357.

³⁶ Aston: *op. cit.*, стр. 19.

³⁷ Harris: *op. cit.*, стр. 363.

нове комисије и задржала до даљњег Вилеријеве критеријуме.³⁸ Једино што је могуће урадити су напори да се смање постојеће разлике у пракси између магистралних судова.

Као што видимо у енглеском правном систему, правна помоћ и њен најзначајнији вид, обавезна одбрана сиромашних имају веома значајно место. Подигнута је на ниво уставноправног института, тј. налази се уграђена у саме основе енглеског правног система. Дакле не помиње се као неки маргинални институт унутар кривичнопроцесне функције одбране, као нека њена подврста, већ је због свог друштвеног значаја подигнут на један виши и универзалнији ниво. Сви проблеми у функционисању, критике, прихваћени и неприхваћени предлози за променама, говоре о значају који овај институт ужива не само у стручној већ и општој јавности у чијем је интересу и успостављено његово функционисање.

---

³⁸ Вилеријеви критеријуми: бранилац се по службеној дужности одређује увек када је то у интересу правде, а то је у следећим случајевима: 1) оптужба је тешка у смислу да је оптужени у великој или стварној опасности од губљења слободе, живота или трпљења озбиљне штете у својој репутацији, 2) оптужба се заснива на суштинским питањима права, 3) оптужени није у стању да прати поступак и стање свог случаја због неадекватног знања енглеског језика, менталне болести, или других психичких или менталних дисфункција, 4) природа одбране укључује испитивање сведока или унакрсно испитивање вештака, 5) одбрана је у интересу неких других лица а не само окривљеног.

Мр Душан Николић

асистент Правног факултета у Новом Саду

УГОВОРИ О ИНФОРМАЦИОНИМ УСЛУГАМА* (I)

1. *Појам информационих услуга.* Под информационим услугама у најширем смислу подразумевају се активности ван сфере материјалне производње, које су у функцији саопштавања одређених података другоме. Од нарочитог значаја су услуге прикупљања, обраде, чувања и претраживања података помоћу савремене информатичке технологије (компјутеризоване базе података), телекомуникационе и пропрамерске услуге. Према неким показатељима то су пословне активности са највећим растом у светској привреди.¹ Стога је потребно доградити постојећу правну регулативу прецизнијим нормирањем низа питања из ове области, међу којима нарочити значај имају уговори о информационим услугама.

2.1. *Правна природа уговора о информационим услугама.* Важећим прописима није посебно регулисано вршење информационих услуга, мада је у правној пракси већ низ година изражена потреба за одговарајућом правном регулативом. Општи правни оквир њиховог уговарања, за сада, чине норме Закона о облигационим односима, којима је регулисан *уговор о делу*.²

* Овај рад је модификован део књиге мр Душана Николића, *Право информација* — ка новој грани права, који редакција „Гласника“ ексклузивно објављује по одобрењу издавача: Народне технике Војводине и Друштвеног предузећа за трансфер технологија, иновација, информатику и маркетинг „ТИИМ НТ '90.“

¹ За информационе услуге најразличитијих врста, велике компаније су у 1988. години утрошиле више од сто милијарди долара. Према проценама угледних светских истраживачких институција, издаци за те намене ће 1994. године бити већи за два и по пута. Тај податак, међутим, ни приближно не одсликава наглу експанзију информационих услуга које су све траженије и ван сфере привређивања.

² В.: чл. 600 — 629. Закона о облигационим односима. Уз наведене одредбе, за ову проблематику су од извесног значаја и поједине норме Закона о ауторском праву које се у стручној литератури називају ауторским облигационим правом. (Упор. са: др Живомир Борђевић, др Владан Станковић, *Облигационо право*, Београд, 1987, стр. 14).

Њиме се посленик (предузимац, извођач радова) обавезује да обави одређени посао, као што је израда или поправка неке ствари или извршење неког физичког или *интелектуалног рада* и сл., а наручилац се обавезује да му за то плати накнаду.³ За разлику од римског права, у ком је предмет уговора о делу могао бити само посао „ниже врсте” као што је израдна грађевинских објеката, превоз робе и сл., а не и рад учитеља, адвоката и других припадника сродних занимања,⁴ у савременом праву то може бити било који облик интелектуалног ангажовања, па и *информациона услуга*. Извесно је међутим, да постојећа регулатива не задовољава растуће потребе правне праксе у овој области. Дугорочније посматрано, једино прихватљиво решење је издвајање нове групе *уговора о информационим услугама* из нормативног контекста уговора о делу и њихово *самостално регулисање*. Из претежно практичних разлога, то је до сада учињено са уговорима о праћењу, превозу, контроли робе и услуга, са уговором о организовању путовања⁵ и групом ауторских уговора.⁶ С обзиром да се информационе услуге одликују посебном садржином, нарочитим начином реализације уз примену специјалних средстава (уређаја) и све већим правним значајем, за њих би морала важити и посебна правна правила. То потврђују и проблеми који се све чешће јављају у пракси њиховог уговорног регулисања.

У недостатку одговарајуће правне регулативе, за *нормативну основу* уговора о информационим услугама треба узети одредбе Закона о облигационим односима посвећене уговору о делу и поједине одредбе Закона о ауторском праву. Њу треба *дограђивати уговорним клаузулама* које су израз специфичности информационих услуга.

2.2. *Битни елементи*. Закључујући уговор о пружању информационе услуге, давалац се обавезује да кориснику саопшти одређене податке или/и да предузме извесне активности које су у функцији њиховог саопштавања. Корисник се истовремено обавезује да му за извршену услугу исплати одређену суму новца или да другу имовинску вредност. Стога би битни елементи овог уговора били *радња* која чини садржину услуге и *припадајућа награда*, односно *накнада*. По природи ствари, информација би требала да буде потпуна и *правовремена*. У

³ В.: чл. 600 Закона о облигационим односима.

⁴ Општим називом *locatio conductio* у римском праву обухваћени су контракти којима је заједничко што је locator стављао на располагање conductor-у ствар или радну снагу, уз одговарајућу накнаду. Посебно место у тој групи имао је уговор о делу — *locatio conductio operis*. Интелектуални рад је био регулисан *уговором о мандату*, који је био добродоног карактера.

⁵ В.: чл. 630 — 685: 847 — 879. Закона о облиг. односима.

⁶ В.: чл. 56 — 61 Закона о ауторском праву („Сл. лист СФРЈ” бр. 19/1978) и чл. 7. Закона о изменама и допунама Закона о ауторском праву („Сл. лист СФРЈ”, 21/1990).

том смислу се код неких уговора из ове групе, као *трећи битан елемент* јавља рок испуњења обавезе. „Уговорени рок за извршење обавезе је битан састојак уговора ако је као такав уговорен или ако то произилази из природе уговора.”⁷

2.2.1. *Радња извршења информационе услуге.* Обавеза даваоца информационе услуге се најчешће састоји у саопштавању тражених података. Међутим, то може бити и нека друга интелектуална активност којом се омогућује прибављање и саопштавање релевантних података, односно, информација. Давалац се нпр. може обавезати да кориснику омогући директан приступ базама података, да изради software за њихово рационално устројство и коришћење, да му стави на располагање уређаје и телекомуникационе канале за пренос података и сл. Стога је врло значајно уговором прецизно одредити врсту информационе услуге и ефекат који се њеним извршењем жели постићи. Наиме, закључењем уговора о информационим услугама може настати облигација циља (резултата) или облигација средства. Код облигација резултата сматра се да је дужник испунио своју обавезу једино ако је постигао унапред утврђен циљ ради кога је и настао облигационоправни однос. За разлику од претходних, облигације средства су оне код којих се извршењем престаје не мора постићи и крајњи резултат за повериоца.⁸ Тако се нпр. давалац информационе услуге може обавезати на саопштавање тачно одређених података, прибављених из унапред утврђених извора, при чему настаје облигација циља. Облигација средства ће настати нпр. у случају када се давалац обавезе да кориснику стави на располагање базу података, при чему је неизвесно да ли ће се постићи финални жељени ефекат — прибављање потребних података. То наиме, у великој мери зависи од корисникове способности да правилним упитима продре у сложену структуру базе, од могућности телекомуникационих средстава и канала да на одговарајући начин пренесу податке и сл.

Уговором је дакле, потребно прецизно одредити врсту информационе услуге, односно радњу њеног извршења и ефекат који се жели постићи. Сама природа услуге, условиће понекад, потребу за даљим прецизирањима. Тако се давалац услуге може обавезати да лично прибави *најновије* податке, из конкретне области, *претраживањем односних база података одређене информационе компаније* и да их саопшти у *писменој форми*.

2.2.2. *Накнада.* Уговор о информационим услугама је теретног карактера. За извршену радњу, даваоцу услуге припада

⁷ Врховни суд Хрватске, Рев. — 2156/83 од 05. 04. 1984, Преглед судске праксе, Прилог „Наше законитости” бр. 25/1985, стр. 72. О року као *битном елементу уговора* В.: Др Владимир Капор, Др Славко Царић, Уговори робног промета, Београд, 1983, стр. 574.

⁸ Упор.: Др Слободан Перовић, Облигационо право, Београд, 1986, стр. 90. и др.

одговарајућа награда. Она представља имовинску противвредност коју корисник дугује за *уредно обављен посао*. Награда мора бити правична, објективно могућа, дозвољена и одређена, односно, одредива. Одређеност подразумева сагласност уговорних страна у погледу њене висине и средства плаћања. Наиме, награда се најчешће састоји у новцу али се корисник може обавезати и на предају друге имовинске вредности која је сразмерна вредности посла. Висина награде се, по правилу, утврђује споразумом уговорних страна. У пракси су, међутим, све чешћи примери њеног одређивања општим условима пословања и обавезним тарифама. Уговор ће бити пуноважан и када награда није одређена ни на један од наведених начина, ако постоје елементи за њено накнадно утврђивање. Награда ће бити одредива ако су уговорне стране уговориле да њену висину утврди треће лице, као и када су предвиделе релевантне чињенице и околности на основу којих се то накнадно може учинити. Најзад, у смислу Закона о облигационим односима, ако накнада није одређена, утврдиће је суд према вредности рада, према нормално потребном времену за обављање такве услуге и према уобичајеној накнади која се за њу даје.⁹

2.2.3. *Рок*. Информација се разликује од обичног саопштења по крајњем ефекту. Њоме се увећава постојећи фонд знања, који пре или касније, омогућује доношење одлуке о некој сврсисходној активности. Како је у пословном свету све мање расположивог времена за одлучивање, сразмерно се скраћују и рокови за прибављање релевантних података. Стога, поред потпуности, информација мора имати и обележје правремености. Наиме, „временски елемент је битан у свим оценама вредности информација”.¹⁰ Њену актуелност треба ценити објективно, али и субјективно — са становишта корисника информационе услуге. Уколико он сам прибави потребне податке или/и донесе пословну одлуку, накнадно саопштавање од стране даваоца би било сувишно. Стога корисник може све до извршења информационе услуге *раскинути уговор кад год хоће*, уз обавезу да другој уговорној страни исплати уговорену накнаду, умањену за износ трошкова који нису настали, а којих би несумњиво било да уговор није раскинут, као и за износ зараде коју је давалац остварио на другој страни или коју је намерно пропустио да оствари.

Подаци застаревају са становишта информационих потреба корисника али и у објективном смислу. Тако се нпр. одређене околности могу битно променити у периоду од прикупљања до саопштавања података. Стога је врло значајно одредити

⁹ В.: чл. 623. Закона о облигационим односима. Полазећи од таквог нормативног решења, новија судска пракса је стала на становиште да је „уговор о делу пуноважан и кад није постигнут споразум о висини накнаде за наручено дело.” (Врховни суд БиХ, П. ж. 20/87, од 29. 12. 1987; Билтен судске праксе БиХ, 2/1988, стр. 19.

¹⁰ Norbert Wiener, Кибернетика и друштво, Београд, 1964, стр. 154.

рок извршења информационе услуге, али и крајњи рок за саопштавање одређених података, рачунајући од њиховог прибављања. Нарочито у случајевима перманентног информисања или sukcesивног саопштавања података.

Другим речима, уговорним клаузулама је потребно обезбедити пуну субјективну и објективну актуелност информације.

Уговор о информационим услугама ће производити правно дејство ако су уговорне стране постигле сагласност о *радњи* коју је давалац дужан извршити, о *накнади* која му за то припада и о *року* извршења преузете обавезе ако то проистиче из природе посла или споразума уговорних страна. Остали елементи ће зависити, у првом реду, од врсте информационе услуге. Њоме су одређена правна обележја сваког уговора о информационим услугама понаособ.

2.3 Правне особине уговора о информационим услугама.

Уговори о информационим услугама се закључују *solo consensu*, односно, усменим споразумом уговорних страна о битним елементима. Њихов настанак није условљен испуњењем законом одређене форме, али се уговорне стране, у смислу Закона о облигационим односима, могу и другачије споразумети.¹¹ Тиме се, међутим, не мења општа карактеристика њихове *неформалности*. Закључењем уговора о информационим услугама настају права и обавезе за обе стране. Стога се наведени уговори сврставају у групу *двострано-обавезних*. Уз то они су још и *теретни* јер је корисник дужан исплатити одређену суму новца или предати другу имовинску вредност даваоцу на име накнаде за извршену радњу. Битни елементи могу бити предмет посебног споразумевања уговорних страна, те се поједини уговори о информационим услугама могу сврстати у групу *уговора са споразумно утврђеном садржином*. У пракси се међутим, све чешће закључују као *уговори по приступу*. Наиме даваоци информационих услуга унапред одређују елементе и услове уговора садржане у општој и сталној понуди, коју понуђени, по правилу, може прихватити једино онако како гласи — *en bloc*, без могућности погађања. Све већи значај при пружању масовних комерцијалних услуга имају општи услови пословања. За разлику од адхезионих уговора, предложене одредбе општих услова се могу модификовати споразумом уговорних страна, чиме се отвара простор за уважавање специфичних захтева појединих корисника.¹² Они могу бити наведени у самом уговору или означени посебном клаузулом о упућивању. У потоњем случају, потребно је да су објављени на уобичајени начин и да су другој страни били познати или да су јој морали бити познати у часу закључења уговора о информационим услугама. Начин утврђивања садржине и услова уговора у првом реду зависи

¹¹ В.: чл. 69. Закона о облигационим односима.

¹² У том смислу В.: Коментар Закона о облигационим односима, у редакцији Б. Благојевића и В. Круља, Београд, 1983, т. 1, стр. 415.

од природе саме обавезе. Давалац се може обавезати на пружање комплексних услуга које изискују најразличитије клаузуле. У таквим случајевима настајаће по правилу, *мешовити* уговори о информационим услугама.

Најзад, наведени уговори су још *каузални* и *самостални*. У неким ситуацијама закључују се с обзиром на лична својства уговорних страна. Они су и *комутативни* јер су међусобна права и обавезе уговорника прецизно одређени у тренутку закључења уговора.

2.4. Права и обавезе уговорних страна. Корелативност је једно од битних обележја облигационоправних односа. Тако закључењем уговора о информационим услугама настају међусобно условљена права и обавезе за сваку уговорну страну. Субјективном праву повериоца садржински одговара обавеза дужника и обратно.

2.4.1. Обавезе даваоца услуге. Примарна обавеза даваоца је да изврши услугу онако како је *уговором предвиђено* и како *налажу правила посла*.¹³ Споразумно утврђен начин испуњења обавезе може противречити правилима одређене струке или уобичајеном начину њене реализације. За штету која евентуално настане, у таквим случајевима, биће одговоран давалац услуге, изузев ако је корисника на време *упозорио* на пропусте у његовом налогу (тражењу), односно на друге значајне околности.¹⁴ С обзиром да корисник има право да врши надзор над реализацијом услуге и да даје потребна упутства (када то одговара природи посла) наведено упозорење ће бити актуелно у време закључења уговора, али и касније, приликом његовог испуњавања. Погрешан налог, дакле, не искључује одговорност даваоца за штету која је настала извршењем услуге на начин предвиђен уговором, ко није као добар стручњак упозорио корисника на недостатак његовог тражења или друге релевантне околности, у време закључења или реализације уговора.

Начин извршења зависи од конкретне информационе услуге. По правилу, он ће бити утврђен општим условима пословања, а у случајевима када треба задовољити специфичне информационе потребе корисника, и уговором са споразумно утврђеном садржином. Немогуће је унапред сагледати све интересе који ће изискивати уговарање посебних клаузула. Извесно је међутим, да постоје стандардни захтеви код појединих информационих услуга и одређених категорија њихових корисника. Тако ће нпр. у неким случајевима бити потребно обезбедити тајност прибављених података па и саме чињенице да су они тражени, ради заштите пословне тајне. Тајност података се обезбеђује посебном уговорном клаузулом којом се давалац

¹³ В.: чл. 607. Закона о облигационим односима.

¹⁴ В.: чл. 606. т. 3. Закона о облигационим односима.

услуге обавезује на чување тајне, под претњом одговорности за проузроковану штету. У још рестриктивнијој варијанти, уговор о информационим услугама се може закључити с обзиром на својства личности уговорне стране (стручност, поузданост), при чему је давалац дужан да тражене податке *прибави и саопшти лично*.¹⁵ Ручводећи се тим и сличним разлозима, корисник може уговорити саопштавање података у нарочитом облику, односно, коришћењем специјалних уређаја и сл.

Место испуњења уговорне обавезе се по правилу одређује уговором. У недостатку јасне уговорне одредбе, оно ће се одредити по сврси посла, природи обавезе или на основу других околности. Најчешће је место испуњења обавезе одређено самом природом информационе услуге. Тако ће се нпр. услуга преношења података одвијати интерлокално, док се услуга саопштавања података реализује у одређеном месту. Када место испуњења није одређено уговором, нити се може одредити на основу претходно наведених критеријума, обавеза се има извршити у месту у ком је дужник у време њеног настанка имао седиште, пребивалиште или боравиште.¹⁶

Уредно испуњење уговором преузете обавезе подразумева и извршење информационе услуге у предвиђеном року.¹⁷ Давалац услуге, међутим, не одговара за последице задоцњења до којег је дошло услед додатних захтева или накнадних промена налога корисника.

Најзад, давалац је одговоран за све недостатке испуњења уговором преузете обавезе. Корисник је дужан да га без одлагања обавести о евентуалним недостацима информације нпр., у погледу актвелности, врсте и обухватности презентираних података и сл. Поред тога, он може у субјективном року од месеца дана, а најкасније две године од саопштења (објективни рок) истицати и недостатке које није одмах могао уочити (нпр. заснованост информације на погрешним изворима и сл.). Давалац информационе услуге се не може позивати на неблаговременост приговора ако му је недостатак у испуњењу био познат, или није могао остати непознат, а он то није саопштио кориснику.¹⁸

¹⁵ В.: чл. 610. Закона о облигационим односима. О уговорима *intuitu personae* В. сл. литературу: F. Valleur, *L'Intuitus Personae dans les contrats*, Paris, 1938; Др Слободан Перовић, *op. cit.*, стр. 232. и др.

¹⁶ В.: чл. 319. Закона о облигационим односима.

¹⁷ „Када дужник прими услугу без примједаба, а суд утврди да је услуга извршена квалитетно и да одговара условима из уговора, дужан је платити уговорену цијену па и када је посленик остварио обавезу из уговора са закашњењем.” Пресуда Врховног суда БиХ, Пж 512/86. од 22. 04. 1987. Судска пракса 1/1988. стр. 55.

¹⁸ „Посленик, који у извођењу уговорених радова није поштовао технологију процеса рада па је то био изрок утврђених недостатака у изведеним радовима, нема право да се у спору са наручиоцем радова ради накнаде штете по том основу позива на преклузивни рок од годину дана из чл. 616. Закона о облигационим односима” (Пресуда Врховног суда Војводине, бр. Пж. 235/88, од 11. 05. 1988, Билтен ВСВ, 4/1988, стр. 26).

Корисник који је уредно обавестио даваоца о недостацима реализоване информационе услуге може захтевати њихово отклањање у примереном року, као и накнаду штете коју због тога трпи. Сходно одредбама Закона о облигационим односима, давалац не мора удовољити захтеву корисника ако отклањање недостатка изискује претеране трошкове.¹⁹ У том случају корисник информационе услуге може по свом избору тражити сразмерно снижење награде или раскид уговора и накнаду проузроковане штете.²⁰ Правом на једностранни раскид уговора и накнаду штете може се користити и без остављања накнадног (примереног рока) у оним случајевима када је обавеза реализована супротно изричитим условима уговора или када је информација неупотребљива.²¹ У случају постојања *незнатног недостатка*, корисник се не може користити наведеним правом. Шта се под њим подразумева, фактичко је питање, које у сваком конкретном случају цени суд.

2.4.2. Обавезе корисника информационе услуге. Корисник је дужан да *сарађује* са даваоцем информационе услуге, уколико то налаже природа посла. Понекад ће то бити давање додатних налога, прецизирање угутстава и захтева, постављање упита посредством телематичке технологије и сл.

У смислу Закона о облигационим односима корисник ће бити дужан да *прими посао*. Под пријемом посла се у овом контексту најчешће подразумева *прихват саопштења*, односно, перцепција саопштених података. У већини случајева, информациона услуга се не може реализовати без активног учешћа корисника. То у пуној мери важи за информационе услуге саопштавања података другоме. Њих не може бити, а ни саме информације ван комуникационог процеса. Наиме, „перцепција информације искључује посматрача (судионика без ангажмана, без релевантног знања или с једнаким знањем) и тражи активног судионика”.²² Стога је корисник дужан да по доспелости обавезе прими посао који је обављен у складу са одредбама претходно закљученог уговора и по правилима одређене струке. Уколико својим понашањем спречи благовремено саопштавање података, односно, не прими посао на време, пада у поверилачку доцњу. Од тог тренутка на њега прелази одговорност (ризик) за случајно губљење података и евентуалну неактуелност информације.

Давалац услуге се може ослободити обавезе саопштавањем података лицу које на његов захтев одреди суд, писменим

¹⁹ „Ако уклањање недостатака извршеног рада захтева претеране трошкове па га зато извонач одбије извршити, наручилац нема право тражити да се рад поново изврши.” (Врховни суд Војводине, Рев. 88/84 од 25. 04. 1984, Преглед судске праксе, 26/1985, стр. 80).

²⁰ В.: чл. 618. Закона о облигационим односима.

²¹ В.: чл. 619. Закона о облигационим односима.

²² Др Мирослав Туђман, Теорија информацијске знаности, Загреб, 1986, стр. 77.

депоновањем саопштења за корисника или на неки други сличан начин.²³ Тиме се, међутим, не дира у право даваоца на накнаду за обављен посао.

Висина накнаде се утврђује уговором о информационим услугама, ако није одређена обавезном тарифом или неким другим обавезујућим актом.²⁴ Уговором се може прецизно утврдити њена висина, начин, време и место исплате или се могу утврдити критеријуми за њено накнадно прецизирање (одредивост). Ако накнада није одређена, одредиће је суд полазећи од вредности реализоване услуге, од уобичајене накнаде за информационе услуге истог обима и исте врсте и сл. Сем што мора бити одређена, односно, одредива, накнада мора бити објективно могућа, дозвољена и правична.²⁵ Корисник је по принципу правичности дужан исплатити суму новца или дати другу имовинску противвредност која је сразмерна интелектуалном напору и трошковима насталим при реализацији услуге. Међутим, ако је накнада уговорена на основу *прорачуна са изричитим јемством* даваоца за његову тачност, он не може захтевати њено повећање чак и ако је у посао уложио више рада или/и имао веће трошкове од очекиваних.²⁶ Наиме, лице које се професионално бави пружањем информационих услуга мора испољити изванредан степен стручности још у периоду преговарања, сносићи ризик погрешног прорачуна. Тиме се штите интереси друге уговорне стране, која врло често не познаје довољно читаву проблематику и оправдано верује у ауторитет струке. Преузимајући уговором одговорност за тачност прорачуна, давалац услуге гарантује да повећани обим рада (нпр. претраживање базе података) и уобичајених трошкова (нпр. коришћења централног рачунара и телекомуникација по јединици времена) неће условити повећање накнаде. Другим речима, давалац сноси ризик повећаног обима посла и већих трошкова који су последица погрешног прорачуна а не промењених околности чије наступање није могао предвидети, избећи или савладати (*clausula rebus sic stantibus*). Он дакле, може тражити раскид или ревизију уговора због промењених околности које су настале након његовог закључења.²⁷

(Наставиће се)

²³ В.: чл. 329. Закона о облигационим односима.

²⁴ У новијој судској пракси је присутно схватање да „није у супротности са чл. 623. Закона о облигационим односима и са начелом слободе уређивања облигационих односа, ако наручилац послова и посленик сагласно уговарају и извршавају међусобне обавезе по већој или мањој награди од обавезне тарифе“. (Пресуда Вишег суда у Суботици, Гж 1162/85, од 26. 12. 1985, Судска пракса, бр. 3/1987, стр. 44).

²⁵ О правичној накнади В.: Ibid.

²⁶ В.: чл. 624. Закона о облигационим односима. У том смислу и: Одлука Врховног суда Хрватске, Рев. 2449/86, од 04. 03. 1987. и Рев. 1900/86, од 02. IV 1987. Судска пракса бр. 11/1988, стр. 45.

²⁷ В.: чл. 133 — 136. Закона о облигационим односима.

Др Александар Маркићевић
адвокат у Новом Саду

За рехабилитацију осуђених због деликта мишљења

СЛУЧАЈ ЦРВЕНОГ АПОСТОЛА

Отварамо судски досије Милорада Тодоровића, рођеног 25. децембра 1925. године у Салашу Ноћајском, бившег партизанског официра званог Малиша, који је двадесет и једну годину провео у казаматима голооточког архипелага и у Казнено-поправном дому у Сремској Митровици.

Надимак „Црвени апостол” добио је по својој истоименој поеми, која никад није доживела књижевну промоцију, али је привукла пажњу УДБ-е, јавног тужиоца и Суда и као инкриминисани текст први пут је објављена на страницама кривичне пресуде Окружног суда у Сремској Митровици К-55/74 од 13. маја 1974. године, повлачећи за собом, уместо ауторског хонорара песнику, казну строгог затвора у трајању од пет година.

Ево кратке хронологије осуда „Црвеног апостола”:

Најпре је пресудом II Војног суда у Крагујевцу бр. К-164/49 од 29. октобра 1949. године због „делатности на линији Коминформа” осуђен на 15 година лишења слободе са принудним радом. Следио је пут осталих војних политичких осуђеника: казамати Старе Градишке, Гргура, Билећа и Голог отока, а после осам година општом амнестијом пуштен је на слободу.

Није могао да схвати ни прихвати стварност у коју се вратио. Потуцао се од немила до недрага: Румунија, СССР, Мађарска и Француска, да би се сам, без посла и имовине, без хлеба и крова над главом вратио у земљу.

Изненада 7. октобра 1973. године лишен је слободе.

Пресудом Окружног суда у Сремској Митровици К-55/74 од 13. маја 1974. године осуђен је на пет година строгог затвора због кривичног дела непријатељске пропаганде из чл. 118. став 1. КЗ.

После издржане казне окривљени Тодоровић Милорад поново је лишен слободе 5. априла 1979. године. Пресудом Окружног суда у Сремској Митровици К-18/79 од 12. јула 1979. године поново је осуђен на казну строгог затвора у трајању

од 8 година због кривичног дела непријатељске пропаганде из чл. 133. став 1. КЗЈ и због повреде угледа СФРЈ из чл. 157. КЗЈ. Из казнено-поправног дома у Сремској Митровици окривљени је пуштен на слободу 5. јануара 1987. године.

У оба случаја Врховни суд Војводине одбио је жалбу окривљеног и у целини потврдио првостепене пресуде (Врховни суд Војводине КЖ. 1230/74 од 19. новембра 1974. године и пресуда КЖ-255/79 од 4. октобра 1979. године).

Сада Милорад Тодоровић живи у старачком дому у Руми, без пензије или других прихода, о трошку општине. Написао је неколико романа: *Љубавна антибајка*, *Добротвор* и друге, који још чекају издавача. У тренуцима клонућа цитира омиљену сентенцију генијалног М. Сервантеса: „Стрпљење је највећа генијалност.”

Зашто је осуђиван „Црвени апостол”?

Осуђиван је због тога што друкчије мисли. И, зато што се усудио да јавно дигне свој глас против владајућег политичког једноумља и полицијског терора над људима који друкчије мисле. Имао је смелости да своје мисли саопшти пријатељима и животним сапутницима. Дрзнуо се да своје идеје јавно изложи у бројним апелима које је упутио државном и политичком руководству земље и представницима јавног мњења. У времену великих репресија због слободног изражавања мишљења, у атмосфери тескоба и неслободе Милорад Тодоровић имао је тамницу као своју судбину. Као да је то било бегство из грозоморне јаве, из света ревносних политичких доушника и грађана верноподаничког менталитета. У затвору је бар имао боље и поштеније саговорнике. На слободи или у затвору, свеједно, Милорад Тодоровић је као апостол проповедао своје комунистичке идеје и сејао црвено семе, иако је као песник насуђивао да оно у догледно време „у овим браздама неће никнути.”

Својеврстан је парадокс и спада у политички надреализам сама гола чињеница да је „Црвени апостол” ширећи комунистичке идеје у земљи „комунистичкој” био због тога изложен најтежој репресији дугој 21 годину заточења у логорима и казнионама. Визија комунизма коју је исповедао Црвени апостол на слободи, у затвору и у одбрани пред судом, разликовала се од оне официјелне варијанте, која је била параван иза кога се скривала политичка деспотија харизматског вође и тиранија малих и великих тирана. Уставом правно утемељен политички монопол једне партије био је толико непробојан и свеобухватан, да не само што није допуштао да „цветају сви цветови и да се такмичи стотину школа”, него није трпео никакву друкчију политичку боју осим оне званичне. Штавише, није била дозвољена ни само друкчија нијанса исте, црвене боје. Жестина политичке и казнене репресије која се сручила на Црвеног апостола можда се може објаснити и општом судби-

ном свих јеретика кроз историју, који су увек више прогањани и строжије кажњавани него иноверци.

У давна времена Црвени апостол био је присталица политичког плурализма и претеча је данашњих заговорника вишестраначког система.

Листајући досије Милорада Тодоровића наилазимо на многе инкриминације које данас звуче невероватно и сасвим су безазлене садржине.

Илустрације ради цитирамо неке од њих:

„Ми искрено кажемо и понављамо да смо против сваког терора и насилног одстрањења законитог југословенског руководства на челу са Титом, јер би то водило хаосу и штетило целој друштвеној заједници.”

„Променом Устава и закона мора се и опозицији дозволити слобода мишљења и јавног изражавања, као што је то дозвољено комунистима у демократским буржоаским заједницама.”

„Ми искрено позивамо данашње државно и политичко руководство Југославије да одустане од даљег узалудног експериментисања и мрцварења себе и целог друштва својом погрешном политиком.”

„Боља је и горка истина, него слатка лаж” цитира се Ленин, а потом се указује на „Потемкинова села” иза којих се скрива стварност „земље политичких лажи и финансијских машинација владајуће бирократије.”

У својим написима упућеним Председништву ЦК СКЈ и редакцијама новина и телевизије, Милорад Тодоровић се залаже за политичке реформе, за слободу за онога који држачије мисли, присталица је слободе штампе, слободе јавног изражавања мишљења и политичког удруживања и слободу збора и јавних скупова уопште.

У време кад је Црвени апостол ширио своје инкриминисане комунистичке идеје, важио је Устав СФРЈ који је зајемчио слободу мисли и опредељења (чл. 166), слободу штампе и јавног изражавања мишљења, слободу удруживања, слободу говора и јавног иступања, слободу збора и другог јавног окупљања (чл. 167). Исто тако било је зајемчено право сваког грађанина да подноси представке и предлоге телима и органима друштвено-политичких заједница, као и да предузима политичке и друге иницијативе од општег интереса (чл. 157).

Основна начела Устава СФРЈ изричито прокламују да је тај део Устава „основа и правац за тумачење устава и закона, као и за деловање свих и свакога”. Према томе, у тумачењу незграпних, мутних и магловитих формулација дела непријатељске пропаганде, требало је увек полазити од уставних начела о слободама, правима и дужностима грађана и помоћу ових генералних правних норми, тражити прави смисао и домашај кривичног дела из чл. 118 ст. 1 КЗ или каснијег чл. 133 ст. 1 КЗЈ. Јер, ни при ранијим текстовима чл. 118 ст. 1 КЗ или

чл. 133 ст. 1 КЗЈ кад се правилно протумаче и примене није било основа за кривичну осуду Милорада Тодоровића и других лица осуђиваних због деликта мишљења. Само екстензивним тумачењем законског текста и повредом кривичног закона могла се кривична репресија проширити противно слову и духу важећег Устава, што је имало за последицу осуду више хиљада невиних људи, само због тога што друкчије мисле и што оно што мисле јавно изражавају у својим иступањима.

Пре свега, у случају Тодоровић Милорада — Црвеног апостола, то није била пропаганда управљена на рушење друштвеног уређења. Није било позивања нити подстицања на обарање власти радничке класе и радних људи, нити на противуставну промену социјалистичког уређења или разбијање братства и јединства и равноправности народа и народности или на свргавање органа власти и самоуправљања.

Ширећи своје идеје Црвени апостол био је спреман да се жртвује „за сваки атом свога уверења”, али није позивао на насиље него на разум и снагу аргумената. Тражио је реформу друштва које је по његовом мишљењу било огрезло у бирократску деспотију и све брже срљало у катастрофу чије је обресе видовито назирао.

Садржина написа Црвеног апостола речито доказује да у његовим радњама нису остварена основна обележја кривичног дела непријатељске пропаганде — дело управљено на насилно или противуставно рушење друштвеног уређења очигледно не постоји.

Но, Милорад Тодоровић није починио ни кривично дело другог облика и вида, које би се састојало у правној флоскули „злонамерног и неистинитог приказивања друштвено политичких прилика у земљи.”

Уосталом, какве су у то време биле „друштвено политичке прилике у земљи”? Суд се у то није упуштао, нити је дозволио *excertio veritates*, доказивање да је истина оно што је говорио и писао окривљени. Није дозволио ни доказивање да је окривљени евентуално поступао у извињавајућој заблуди, што би такође био основ за искључење кажњивости.

Никакви докази у том правцу нису ни извођени.

Једноставно, суд је као истину прихватио вредносни суд изложеног у ставу наше политичке бирократије и њене пропаганде да је наше друштвено уређење и стање у земљи најбоље могуће, да живимо у „свету најбољем од свих могућих светова” који својим примером зрачи целом човечанству! Но, баш у то време кад су изрицане пресуде или *tempore criminis* постојала је огромна презапуженост наше земље, незапосленост је достигла застрашујуће размере, а милион људи изведен је у иностранство и нашао се на тржишту радне снаге широм света. Озбиљна економска, политичка и морална криза разједала је наше друштво.

Данас о томе постоје бројни статистички подаци, многе су књиге на ту тему написане са математичком прецизношћу,

сазнање о стварним приликама у нас продрло је у свест сваког грађанина и постало ноторна чињеница, коју не треба доказивати. Стварност у којој живимо најбољи је доказ да су друштвене и политичке прилике у нашој земљи биле неупоредиво црње, него што их је описивао Црвени апостол. Окривљени је макар делимично одшкринуо завесу и упознао нас са истином коју је политичка бирократија скривала од народа.

Ако због застарелости кривичног гоњења или из било ког другог разлога не можемо извести пред суд инспираторе, организаторе и извршиоце кривичне репресије против невиних људи, не бисмо смели допустити да храбри и морално чисти људи који су говорили истину и алармирали јавно мњење да идемо путем који води у провалију и даље носе жиг „непријатеља народа“ и да још увек трпе правне последице неоправдане осуде. Нико Милораду Тодоровићу не може повратити младост изгубљену на Голем отоку, ни „године које су појели скакавци“, али наше друштво мора исправити „судске погрешке које живот значе“. Јер, осуда невиног по својим последицама тежи је злочин него злочин о коме се суди.

Пут за исправљање судских погрешака и заблуда сузжен је на ванредне правне лекове: понављање кривичног поступка и захтев за заштиту законитости. Сматрамо да би у случају Милорада Тодоровића и других заточеника савести било целесходније да се употреби захтев за заштиту законитости због повреде кривичног закона на штету окривљеног. Требало би да јавни тужилац подигне такав захтев и да предложи Суду да се због повреде кривичног закона побијане пресуде преиначе и окривљени ослободи од оптужбе. Но, има ситуација кад је за уклањање правоснажности неизбежан пут понављања кривичног поступка.

Постоје и нове идеје како да се брже и ефикасније исправе судске погрешке о којима је реч. Већ има иницијатива да се цео тај комплекс питања уреди посебним законом о рехабилитацији осуђених због деликта мишљења. Овде мислимо на правну, а не политичку рехабилитацију. Ова солүција има то преимућство што би се прошириле могућности уклањања правоснажних пресуда изван услова предвиђених ванредним правним лековима, а поништавањем правних последица ових осуда успоставило би се и право на накнаду штете због неоправдане осуде у јединственом поступку који би нови закон прописао.

ПРИКАЗИ

КОМЕНТАР ЗАКОНА О АУТОРСКОМ ПРАВУ

— са судском праксом —

— Треће измењено и допуњено издање —

У издању „Привредног прегледа“ из Београда, управо је изашла из штампе књига нашег познатог стручњака за ауторско право Димитрија Милића, судије Окружног суда у Београду под насловом „Коментар закона о ауторском праву“ са судском праксом, у свом трећем, измењеном и допуњеном издању. Сама ова околност довољно указује на вредност ове стручне публикације за нашу правничку јавност.

Метод тумачења закона у виду коментара веома је развијен у појединим земљама (Аустрија, Немачка, Швајцарска) па и код нас, али у другим гранама права. На подручју ауторског права ово је први целовити коментар Закона о ауторском праву за којим се одавно осећала потреба.

Посебно је значајно то што је овај коментар написао судија. Ауторово теоријско познавање овог домена права и његово практично искуство, нема сумње, омогућили су му да напише изузетно вредан коментар.

Аутор и у најновијој књизи није одступио од принципа да свестрано тумачи Закон о ауторском праву. Он је детаљно коментарисао сваки његов члан, а правном анализом његових одредаба у заокруженој целини, излаже све основне појмове и правне институте који су њиме регулисани. Дата објашњења су кратка, садржајна и прецизна, тако да и за најсложенија правна питања има одређена решења. Уз свако објашњење дата је и важећа судска пракса из овог домена.

Од времена изласка из штампе другог издања овог коментара дошло је до значајних новина у области ауторског права. Донет је Закон о измени и допунама Закона о ауторском праву (Службени лист СФРЈ бр. 21 од 20. IV 1990.). У овом трећем издању дата су објашњења у вези измена и допуна овога закона.

Треће издање обухвата: коментар свих законских одредаба са пратећом судском праксом која се односи на ауторско дело и аутора, кинематографско дело, ауторско дело створено

у радном односу и по поручбини, садржину и искоришћавање ауторског дела, преношење ауторског права (Обим преношења), преношење ауторским уговорима, заједничке одредбе о ауторским уговорима, издавачки уговор, уговор о приказивању и уговор о извођењу, уговор о кинематографском делу, преношење наслеђивањем и вршење ауторског права након смрти аутора, трајање ауторског права, као и остваривање и заштиту ауторског права.

У овом коментару детаљно су дата објашњења у погледу права извођача књижевних, музичких и других уметничких дела која се први пут код нас уређују законом и то извршеним изменама и допунама.

Посебно су обрађена и нека актуелна питања и изнети најновији ставови нашег судства који су у међувремену искристалисани у нашој јудикатури.

На завршетку ове књиге аутор је презентирао пуне текстове Берлинске конвенције за заштиту књижевних и уметничких дела, Светске (универзалне) конвенције о ауторском праву (измењене у Паризу 24. јуна 1971), и Римске конвенције од 26. октобра 1961. године.

Поред тога, књига садржи обиман регистар појмова из Закона о ауторском праву који ће несумњиво допринети бољем и лакшем коришћењу, снажажењу у њеној прегледности.

Објављивањем Коментара Закона о ауторском праву као треће, измењено и допуњено издање „Привредни преглед“ овај коментар презентира и чини га доступним нашој научној, стручној и широј јавности, која ће му сигурно поклонити пуну пажњу као систематском прегледном и веома стручном делу, заснованом на закону, теорији и судској пракси.

Коста М. Месаровић
адвокат

КРИВИЧНО ПРАВО

ОДМЕРАВАЊЕ КАЗНЕ

(Чл. 41. КЗ СФРЈ)

На основу тога што је оптужени извршио кривично дело према пријатељу и при томе употребио нож на јавном месту, не могу претпостављати отежавајуће околности.

Из образложења:

„Првостепеном пресудом оптужени је оглашен кривим због извршења кривичног дела разбојничке крађе из члана 167. КЗС.

Испитујући одлуку о казни другостепени суд налази да је првостепени суд погрешно ценито као отежавајућу околност да је оптужени дело извршио према пријатељу и да је употребио нож на јавном месту.

Ове околности немају карактер отежавајућих зато што из списка не произилази да то што је оптужени дело извршио према пријатељу, у конкретном случају радњу извршења чини друштвено опаснијом.

То што је употребио нож на јавном месту, представља употребу силе која је квалификаторна околност кривичног дела за које је оглашен кривим.

Зато су ове околности, као отежавајуће отклоњене.”

(Пресуда Врховног суда Србије Кж 21/90 од 15. II 1990. и Окружног суда у Београду К 553/87 од 21. XI 1989)

ЗАСТАРЕЛОСТ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА

(Чл. 95. КЗ СФРЈ)

Предлог јавног тужиоца да се окривљеном суди у одсуству представља процесну радњу, тако да од тренутка када је предлог стављен застаревање кривичног гоњења почиње поново да тече.

Из образложења:

„Бранилац окривљеног је поднео предлог за обуставу кривичног гоњења окривљеног у коме је навео да је на основу члана 95. КЗ СФРЈ наступила застарелост кривичног гоњења окривљеног, имајући у виду да у предвиђеном законском року орган кривичног гоњења није предузео ни једну процесну радњу којом би се евентуално прекинуло застаревање кривичног гоњења.

Одредбом члана 95. став 1. КЗ СФРЈ предвиђено је у ком се року може предузети кривично гоњење од извршења кривичног дела. Застаревање кривичног гоњења према члану 96. ст. 1, 3. и 5. КЗ СФРЈ почиње од дана када је кривично дело учињено, али оно се прекида сваком процесном радњом која се предузима ради гоњења учиниоца због учињеног кривичног дела и са свакиом прекидом застаревање почиње поново да тече.

Из списка се види да је јавни тужилац упутио суду пола године пре истека рока из члана 95. став 1. КЗ СФРЈ допис са предлогом да се закаже главни претрес и да се окривљеном суди у одсуству. Предлог јавног тужиоца представља процесну радњу предузету ради гоњења учиниоца због учињеног кривичног дела, тако да од тог тренутка, када

је предлог стављен, застаривање кривичног гоњења је почело поново да тече, јер је оно наведеном процесном радњом било прекинуто.

Стога није наступила застарелост кривичног гоњења окривљеног, како је предложио бранилац и стога није имало места обустави кривичног поступка.

Зато је одбијен као неоснован предлог браниоца за обуставу кривичног поступка на основу чл. 95. и 96. КЗ СФРЈ у вези са чланом 23. став 6. ЗКП."

(Решење Окружног суда у Београду Кв 390/90 од 17. III 1990)

ГРАНИЦЕ УБЛАЖАВАЊА КАЗНЕ

(Чл. 43. КЗ СФРЈ)

И кад одлучује о захтеву за ванредно ублажавање казне осуђеном суд не може казну ублажити испод граница прописаних у члану 43. КЗ СФРЈ, без обзира које се околности појаве након изрицања правноснажне пресуде.

Захтев за ванредно ублажавање казне поднела је супруга осуђеног, који је за кривично дело пљачке из члана 177. став 1. у вези са чланом 176. ст. 1. и 2. у вези са чланом 24. КЗ СФРЈ осуђен на казну затвора у трајању од 1 (једне) године.

Врховни војни суд је одбио као неоснован захтев за ванредно ублажавање казне осуђеног.

Из образложења:

„Из списка предмета је видљиво да је осуђени оглашен кривим за кривично дело пљачке у служби из члана 177. став 1. у вези са чланом 176. ст. 1. и 2. и у вези са чланом 24. КЗ СФРЈ. За ово кривично дело закон је као најнижу казну прописао казну затвора од најмање три године. Приликом доношења другостепене пресуде Врховни војни суд је осуђеном, применом чл. 42. и 43. КЗ СФРЈ изрекао казну затвора од једне године, што је по закону најнижа граница ублажавања казне. У поступку за ванредно ублажавање казне, без обзира које се околности након изрицања пресуде појаве, суд је овлашћен да

казну ублажи, само под условима и у оквиру предвиђеним у члану 43. КЗ СФРЈ (ако је за кривично дело као најмања мера казне прописан затвор у трајању од три или више година, казна се може ублажити до једне године затвора). Према томе, у конкретном случају, независно од значаја околности које су наведене у захтеву за ванредно ублажавање казне, по закону није могуће изрећи блажу казну од оне која је осуђеном изречена за кривично дело из члана 177. став 1. у вези са чланом 176. ст. 1. и 2. и чланом 24. КЗ СФРЈ, јер се и код ванредног ублажавања казне примењују исте одредбе о ублажавању казне које се примењују у редовном поступку, тј. одредба члана 43. КЗ СФРЈ, а у конкретном случају у редовном поступку осуђеном је изречена најмања казна која се за наведено кривично дело применом ове одредбе може изрећи.

(Решење Врховног војног суда КВЛ 6/90 од 20. II 1990)

КРИВИЧНА ДЕЛА ПРОТИВ ЈАВНОГ РЕДА

(Чл. 201. ст. 1. КЗ СФРЈ)

Кривично дело неизвршења и одбијања извршења наређења из члана 201. став 1. КЗ СФРЈ, није кривично дело против јавног реда, па се стога за ово кривично дело не може одредити притвор по основу члана 433. став 1. тачка 2. ЗКП.

Решењем већа првостепеног војног суда против окривљеног је, због кривичног дела неизвршења и одбијања извршења наређења из члана 201. став 1. КЗ СФРЈ, основом члана 433. став 1. тачка 2. ЗКП, продужен притвор уз констатацију суда да је кривично дело у питању, кривично дело против јавног реда.

Против првостепеног решења жалио се бранилац окривљеног не слажући се са таквом констатацијом суда и захтевајући да се окривљени пусти на слободу.

Врховни војни суд је нашао да је жалба браниоца окривљеног основана.

Из образложења:

„Становиште првостепеног суда да је кривично дело из члана 201. став 1. КЗ СФРЈ, које се оптужним предлогом војног тужиоца ставља на терет окривљеном Б., кривично дело против јавног реда, потпуно је неосновано. Наиме, разврставање-систематизација појединих кривичних дела у групе кривичних дела према објекту кривично-правне заштите, одређено је законом, и то како у посебном делу КЗ СФРЈ, тако и у посебним деловима кривичних закона република. Према постојећој систематизацији кривично дело неизвршења и одбијања извршења наређења из члана 201. став 1. КЗ СФРЈ, прописано је у групи кривичних дела против оружаних снага СФРЈ, док су кривична дела против јавног реда и правног саобраћаја прописана у посебним деловима кривичних закона република. Ван овако, законом одређене систематизације, не могу се вршити било каква разврставања кривичних дела према групном заштитном објекту, па такве конструкције не може вршити ни суд. Полазећи од тога, Врховни војни суд налази да у овом случају нису испуњени услови прописани одредбом члана 433. став 1. тачка 2. ЗКП да се окривљени даље задржи у притвору, па је притвор против њега, продужен побиганим решењем ваљало укинати.”

(Решење Врховног војног суда 42/90 од 5. V 1990)

БРАНИЛАЦ ПО СЛУЖБЕНОЈ ДУЖНОСТИ

(Чл. 97. ст. 1. ЗКП)

Када бранилац по службеној дужности без оправданог разлога на главном претресу откаже одбрану, због чега је главни претрес морао бити одложен, дужан је да накнади трошкове кривичног поступка који су тиме проузроковани.

Првостепени суд је браниоца оптуженог, постављеног по службеној дужности, обавезао да накнади трошкове кривичног поступка настале услед одлагања главног претреса због његовог отказивања одбране оптуженом.

Против првостепеног решења жалбу је изјавио бранилац оптуженог. Врховни војни суд је одбио жалбу као неосновану.

Из образложења:

„Првостепени суд је, по налажењу Врховног војног суда, правилно поступио када је Г. Б. обавезао да накнади трошкове кривичног поступка, настале услед одлагања главног претреса због његовог отказивања одбране оптуженом Ц., а у вези доласка оптуженог Е., на тај главни претрес. Наиме, одредбом члана 97. став 1. ЗКП је, између осталог, прописано да бранилац, па дакле и бранилац постављен по службеној дужности, сноси трошкове одлагања главног претреса проузрокованих својом кривицом. Трошкови кривичног поступка у износу од 157,88 динара који су исплаћени оптуженом С. Е., проузроковани су кривицом Г. Б. Ово због тога, јер је он као бранилац по службеној дужности оптуженог Ц., без оправданог разлога отказао одбрану овоме оптуженом на главном претресу, због чега је овај претрес морао бити одложен. Разлози на којима Б. инсистира у жалби, по налажењу овог суда, а наиме одбојност према оптуженом Ц. због поступка овога на главном претресу и начина на који је износио своју одбрану, не могу представљати оправдан разлог за отказивање одбране и ускраћивање обављања дужности браниоца. Ово стога, што оптужени има право да износи своју одбрану слободно и то на начин на који сматра да је то најповољније за њега, а бранилац је дужан да следи одбрану оптуженог и да му у оквиру бранилачке етике помаже у спречном погледу. Осим тога, бранилац постављен по службеној дужности, како је то било у конкретном случају, може само из оправданих разлога тражити да буде разрешен те дужности, али исту мора обављати све до доношења решења већа о разрешењу од те дужности. Међутим, Б. је престао са вршењем дужности браниоца по службеној дужности, без оправданог разлога, а да од те дужности није било разрешен одлуком већа, због чега је дошло до одлагања главног претреса

и проузроковања трошкова кривичног поступка у износу од 157,88 динара.”

(Решење Врховног војног суда ВКР 17/90 од 28. II 1990)

УГОВОР О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ

(Чл. 117. и 130. Закона о наслеђивању СРС — „Сл. гласник СРС”, бр. 52/74)

Када је уговором о доживотном издржавању у целости обухваћена имовина примаоца издржавања, онда не постоји заоставштина, па се поводом такве имовине не спроводи оставински поступак.

Из образложења:

„Првостепеном пресудом одбијен је тужбени захтев тужиоца да се према туженом утврди да тужилац има право службености пролаза преко послужног добра одређеним путем, као и право коришћења воде са бунара који се налази на овој парцели, те да се наложи тужбом да омогући тужиоцу несметано коришћење овог права.

Побијана одлука донета је са разлога што је првостепени суд усвојио приговор туженог о недостатку пасивне легитимације на његовој страни, јер сматра да тужени није власник предметног послужног добра, већ је власник његова мајка сада пок. Десанка која је умрла 1989. године, а која је послужно добро оставила туженом, по уговору о доживотном издржавању овереном код надлежног суда, с тим што у вези са њеном заоставштином тек предстоји оставински поступак, па се по правном схватању првостепеног суда још увек не зна коме ће припасти поменуто послужно добро.

Међутим, по члану 117. Закона о наслеђивању СРС, предметни уговор о доживотном издржавању је уговор о отуђењу ствари уз накнаду, чија је предаја одложена до смрти примаоца издржавања, па је у том моменту тужени као давалац издржавања постао власник и држалац предметне непокретности и у том смислу је искључиво пасивно легитимисан за суђење по овој правној ствари.

Према томе, приговор туженог о недостатку пасивне легитимације на његовој страни није основан, па ће се првостепени суд упустити у мериторно расправљање по овој правној ствари и донети на закону засновану одлуку.

Битно је, да када постоји уговор о доживотном издржавању имовина обухваћена истим не улази у заоставштину примаоца издржавања као оставноца, па се у вези са таквом имовином не може водити оставински поступак, нити се због такве имовине странке у евентуалном оставинском поступку могу упућивати на парницу, а уколико је евентуално донета таква одлука, иста је ирелевантна, као што је то случај у списима истог суда под бр. О 2/90, који су списи здружени овом предмету ради увида.”

(Решење Окружног суда у Краљеву Гж 730/90 од 11. VII 1990)

ПРОЦЕСНА КАМАТА

(Чл. 279. ст. 2. ЗСО)

Право на процесну камату може се остварити само у спору за исплату уговорене или затезне камате. Процесну камату поверилац не може остваривати у посебном спору.

Из образложења:

„Према становишту овога суда на процесну затезну камату из члана 279. став 2. Закона о облигационим односима може се остварити само у спору за исплату уговорене или затезне камате, с тим што се захтев за процесну камату од дана утужења доспеле камате може истаћи све до закључења главне расправе.

Поверилац који је пропустио да у том спору истакне захтев за процесну камату, не може ту камату остварити у посебном спору. Како је, у конкретном случају, тужилац тужбеним захтевом за исплату доспеле затезне камате као главног дуга, у претходном поступку, тражио процесну камату по стопи од 8% на ревалоризовани износ главног дуга, то је правилно правно схватање првостепеног суда да нема право да у накнадној парници тражи процесну камату по већој стопи од већ досуђене, а поготову

што се процесна камата може тражити само уз наплату главног дуга."

(Пресуда Вишег привредног суда Србије Пж 1674/90 од 6. IV 1990)

ПРЕКИД ЗАСТАРЕЛОСТИ

(Чл. 387. 300)

Делимичним плаћањем дуга не прекида се застарелост за преостали неисплаћени дуг.

Из образложења:

„Према члану 387. Закона о облигационим односима, застаревање се прекида када дужник призна дуг, а признавање дуга се може чинити и изјавом дужника повериоцу или на други посредан начин, нпр. давањем отплате, плаћањем камата, давањем осигурања. У конкретном случају, тужени је платио део дуга и у том делу је прекид застарелости и настао, док преостали део дуга тужени није платио, нити је дао изјаву тужиоцу да ће га платити. Према томе, преостали део дуга тужени није обавезан платити, јер је наступила застарелост потраживања.

Стога је првостепени суд правилно утврдио да је делимичним плаћањем разлике у цени тужени само делимично признао дуг, док је за остали део рок застарелости истекао, па тужилац нема право на правну заштиту у вези са својим потраживањима која су због истека временског рока застарела."

(Пресуда Вишег привредног суда Србије Пж 2771/90 од 19. VI 1990)

РАСКИДАЊЕ ФОРМАЛНИХ УГОВОРА

(Чл. 28. и 68. 300)

Уговор о продаји некретнине може се раскинути неформалним споразумом.

Из образложења:

„При разматрању овог предмета (утврђење да је раскинут уговор о купопродаји некретнина — куће, закључен између странака) ваља поћи од одредбе члана 68. Закона о обвезним односима према којој

се формални уговори могу раскинути неформалним споразумом, изузев ако је за одређени случај законом предвиђено нешто друго, или ако циљ због којег је прописана форма за склапање уговора захтева да раскид уговора буде обављен у истој форми.

Како у овом случају (промет некретнина), није законом предвиђено што друго, а нити циљ због којег је прописана писмена форма за склапање уговора (члан 7. Закона о промету земљишта и зграда) не захтева да раскид уговора буде обављен у истој форми, то ваља узети да се и предметни уговор може раскинути неформалним споразумом — како то уосталом и судови узимају.

При томе ваља имати у виду да се воља за склапање (а тиме и за раскидање), може изјавити ријечима, уобичајеним знацима или другим понашањем из којег се са сигурношћу може закључити о њезину постојању (члан 28. Закона о обвезним односима)."

(Одлука Врховног суда Хрватске Рев. 1743/88 од 15. II 1989)

ДАРОВНИ УГОВОР

За ваљаност даровног уговора који је сачињен у писменој форми и проведен у земљишним књигама, није одлучно да ли је извршена и права предаја у посјед даровних некретнина.

Из образложења:

„Правилно је становниште првостепеног суда, да у овом случају није било потребно да даровни уговор буде састављен у форми судског акта и да је довољно за његову ваљаност то што је сачињен у писменој форми, а да се то што је тужена уписана у земљишним књигама као власник узима да је извршена и реална предаја некретнина, односно да за ваљаност даровног уговора који је сачињен у писменој форми и проведен у земљишним књигама није одлучно да ли је извршена и права предаја у посјед даровних некретнина."

(Одлука Врховног суда Хрватске Рев. 406/88 од 12. X 1988. и Рев. 412/88 од 28. IX 1988)

ПРОМИЈЕЊЕНЕ ОКОЛНОСТИ

(Чл. 133. и 134. 300)

Не може се тражити раскид уговора због промијењених околности након испуњења уговорне обавезе.

Из образложења:

„Тужилац је могао због евентуалних промијењених околности, насталих током испуњења своје уговорне обавезе, захтијевати раскид уговора о дјелу, а само је тужени могао умјесто раскида понудити измену уговорне клаузуле о цијени, како произилази из одредаба члана 133. Закона о облигационим односима. Раскид уговора због промијењених околности се, међутим, може захтјевати само док уговор није испуњен, јер са испуњењем престају обавезе из уговора. Могао би се само закључивати нови уговор са обрнутим странацким улогама.

Тужилац је тек приликом коначног обрачуна поставио захтјев за плаћање разлике у цијени, дакле, након испуњења своје уговорне обавезе, па се захтјев не може заснивати ни на одредбама Закона о облигационим односима (300) које регулишу институт раскида, односно измене уговора због промијењених околности.

Другачије се не може закључити ни из одредаба члана 134. 300, јер одредбе овог члана имају у виду да уговорна обавеза стране која тражи раскид уговора још није испуњена (трајни облигациони однос), тако да промијењене околности и надаље дјелују, а уговарач који се на њих позива, није одмах па сазнању за те околности обавијестио другу уговорну страну да раскид уговора захтјева.”

(Одлука Врховног суда БиХ Пж 258/88 од 25. IV 1989)

ПРЕДЛОГ ЗА ПОНАВЉАЊЕ ПОСТУПКА

(Чл. 421. тач. 9. ЗПП)

Није основан предлог за понављање поступка поднесен на основу члана 421. тачка 9. ЗПП, ако се на основу новопредложеног и раније проведених доказа не може утврдити другачије чињенично стање

од чињеничног стања на коме се заснива правоснажна судска одлука, донесена у поступку чије се понављање тражи.

Из образложења:

„Према сагласном утврђењу судова, на основу новог исказа сведока предложеног у предлогу за понављање поступка и раније већ саслушаног у поступку чије се понављање тражи и раније проведених доказа, не може се утврдити другачије чињенично стање од чињеничног стања на коме се заснивају одлуке судова донесене у поступку чије се понављање тражи, а којима је тужбени захтев тужиоца одбијен. При таквим околностима, судови су законито поступили када су о предлогу тужиоца одлучили на напред изложени начин. Није основан предлог за понављање поступка поднесен на основу одредби члана 421. тачка 9. ЗПП ако се на основу ново предложеног и раније проведених доказа не може утврдити другачије чињенично стање од чињеничног стања на коме се заснива правоснажна судска одлука, донесена у поступку чије се понављање тражи. У таквој процесној ситуацији, није испуњен основни услов из тих законских одреби за дозволу понављања поступка, да се са новим доказима или новим чињеницама и са раније проведеним доказима односно утврђеним чињеницама утврди другачије чињенично стање и на основу истог донесе повољнија одлука за странку која тражи понављање поступка.”

(Решење Врховног суда Војводине Рев 636/90 од 28. VIII 1990)

СУКОБ О МЈЕСНОЈ НАДЛЕЖНОСТИ

(Чл. 14. Закона о извршном поступку)

Након што је донио решење о извршењу, суд се не може по службеној дужности огласити мјесно ненадлежним.

Из образложења:

„Подносећи извршни приједлог Опћинском суду у С. вјеровник је

предложио да се ради наплате његовог потраживања у износу од 8.072 динара дозволи извршење пописом и проценом те продајом покретних ствари дужника П.Д. из С. које се налазе у његовом посједу.

Опћински суд у С. издао је рјешење о извршењу дана 15. VI 1987.

Након што је донио рјешење о извршењу Опћински се суд у С. по службеној дужности више није могао проглашавати мјесно ненадлежним (члан 14. ЗИП-а у вези са чланом 453. ЗПП).

Стога, с осном указује Опћински суд у Д. да у оваквој процесној ситуацији није било основа да се том суду уступа предмет (изгледа да је у међувремену дужник промијенио пребивалиште), па је о насталом негативном сукобу о мјесној надлежности ваљало, из разлога наведених, одлучити као у изреци."

(Одлука Врховног суда Хрватске Р-6/89 од 16. II 1989)

ПРИГОВОР ПРЕСУБЕНЕ СТВАРИ

(Чл. 288. ст. 2. и чл. 354. ст. 2. тач. 11. ЗПП)

Не постоји идентитет странака па се не може ни основано истицати приговор пресубене ствари, по захтеву предлагача за накнаду штете претрпљене на раду, против своје радне организације због постојања правноснажне пресуде врховног суда по тужби истог лица против заједнице осигурања имовине и лица.

Из образложења:

„У вези истог штетног догађаја предлагач је водио спор пред редовним судом против заједнице осигурања имовине и лица ради накнаде штете, а након правноснажног окончања овог спора поднео је предлог основном суду удруженог рада ради накнаде штете, овог пута усмерен на радну организацију у којој је запослен. Неосновани су наводи учесника — организације у којој је запослен предлагач да се ради о пресубеној ствари, јер у вези истог штетног догађаја, постоји већ правноснажна судска одлука. Ово из тих разлога што институти пресубене ствари подразумева поред садржинског идентитета дис-

позитива правноснажне пресуде и предлога који је поднет суду и идентитет странака. Како се у овом случају не може говорити о идентитету странака, наводи учесника нису прихваћени и суд је мериторно решио захтев предлагача."

(Одлука Основног суда удруженог рада Нови Сад Е 612/88 од 7. IV 1989. потврђена одлуком Суда удруженог рада Војводине Еж 407/89 од 28. XI 1989)

НЕГАТОРНА ТУЖБА

(Чл. 42. Закона о основним својинско-правним односима — „Сл. лист СФРЈ", бр. 6/80)

Негаторну тужбу може поднети и корисник градског грађевинског земљишта, против сваког трећег лица које без основа омета истог.

Из образложења:

„Правилно је првостепени суд одбио тужбени захтев тужиоца за утврђивање непостојања предметног права службености због недостатка пасивне легитимације на страни туженог, јер је изведеним доказима утврђено да тужени није власник ни корисник предметне повласне парцеле, па је у овом смислу првостепени суд правилно применио материјално право када је у том делу одбио тужбени захтев тужиоца.

Међутим, првостепена пресуда у делу којим се одбија тужбени захтев тужиоца да се тужени обавезе да престане са пролажењем преко предметне парцеле заснива се на непотпуно утврђеном чињеничном стању — члан 355. став 1. ЗПП, са чега је исту у том делу ваљало укинути на основу члана 370. став 1. ЗПП, а у вези са тим ваљало је укинути и одлуку о парничним трошковима, све ово са следећих разлога:

У смислу чл. 17. и 35. Закона о грађевинском земљишту („Сл. гласник СРС", бр. 23/90) грађанин може имати право коришћења на градском грађевинском земљишту, а по члану 19. истог закона на таквом земљишту могу постојати и успостављати се стварне службености, и то све у вези са чл. 51. и 56. За-

кона о основним својинско-правним односима („Сл. лист СФРЈ”, бр. 6/80 — даље: ЗОСПО).

Аналогно томе, по члану 42. ЗОСПО, негативном тужбом (actio negatoria) власник или претпостављени власник, а то значи и корисник може тужбом захтевати да престане свако неосновано узнемиравање ствари од стране трећег лица.

Како је утврђено да је тужилац корисник предметне парцеле, то је он у смислу цитираних законских прописа овлашћен да тражи да се тужени обавезе да престане са пролажењем преко те парцеле, уколико је то пролажење без основа.

Тужилац је овлашћен да овакву тужбу усмери према сваком трећем лицу, а не само према власнику и кориснику евентуалног повласног добра, па је неоснован овакав закључак првостепеног суда, тј. да тужени није пасивно легитимисан и по овом делу тужбеног захтева са истих наведених разлога.

Међутим, у односу на овај део тужбеног захтева првостепена пресуда се заснива на непотпуно утврђеном чињеничном стању, јер није утврђено да ли тужени има уредан или не правни основ за пролажење преко наведене парцеле тужиоца.

Због тога ће првостепени суд у поновном поступку проверити и утврдити чињенично стање у овом погледу, па по том донети на закону засновану пресуду у односу на овакав тужбени захтев тужиоца.”

(Пресуда Окружног суда у Краљеву Гж 790/90 од 25. VII 1990)

ФОРМА ПУНОМОЋЈА

(Чл. 73. и 90. ЗОО)

Давање пуномоћја представља једну од правних радњи усмерених на закључење уговора, па се пуноважност пуномоћја са аспекта форме има ценити у склопу услова за конвалидацију уговора коме недостаје форма.

Из образложења:

„Форма која је законом прописана за неки уговор, важи и за пуномоћје за закључење тог уговора — члан 90. Закона о облигационим односима (ЗОО). Међутим, недоста-

так прописане форме не повлачи увек ништавост уговора, јер према одредби члана 7 ЗОО уговор за чије је закључење прописана писмена форма сматра се пуноважним, иако није закључен у тој форми, ако су уговорне стране извршиле, у целини и у претежном делу, обавезе које из њега настају, ако из циља због кога је форма прописана очигледно произилази што друго. Исто правило односи се и на усмено пуномоћје за које важи посебна форма, ако је реализовано извршењем усмено датог овлашћења властодавца за закључење уговора, а закључени уговор испуњава услове из члана 73. ЗОО за конвалидацију. Како је, у конкретном случају уговор о продаји непокретности пуноважан, јер су обавезе из уговора извршене у целини, то је и овлашћење које је тужилац усмено дала за његово закључење применом правила о конвалидацији основног уговора пуноважно.”

(Одлука Савезног суда Гзс 8/89 од 28. I 1989)

РЕДОСЛЕД ИСПУЊЕЊА ГЛАВНОГ ДУГА И СПОРЕДНИХ ПОТРАЖИВАЊА

(Чл. 313. ЗОО)

У случају постојања главног дуга и споредних потраживања у виду камата на главни дуг и трошкова насталих поводом главног дуга, редослед урачунавања врши се према одредби члана 313. Закона о облигационим односима — прво се отплаћују трошкови, затим камата и најзад главница. Пошто се овом законском одредбом штите права повериоца дужник не може једностраном изјавом да мења редослед намирења дуга.

Из образложења:

„Одредбом члана 313. Закона о облигационим односима (ЗОО) штити се поверилац у односу на дужника који је пао у доцњу. Приоритет се даје прво трошковима, јер је то нов издатак који је поверилац био дужан да учини због доцње дужника да би остварио своје потраживање. Затим се покривају камате, због тога што на главницу од доцње до измирења тече камата,

док на доспелу а неизмирену камату не тече камата све до утужења — члан 279. став 2. ЗОО. Ако би се плаћеним износом прво покрила главница, поверилац би фактички био оштећен, јер би измирењем главнице престала да тече камата на главницу, док на неизмерене камате камата не би могла да тече због законске забране. То би било у супротности са основним правилом да штетне последице доцње сноси странка која је пала у доцњу.”

(Одлука Савезног суда Гзс 117/89 од 23. XI 1989)

ВАНПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

УРЕБЕЊЕ МЕБА

Тромјесечни рок у којем странке у вези с уребењем мебе могу остваривати своје јаче право путем парнице је преклузиван.

Из образложења:

„Другостепени суд је правилно потврдио рјешење првостепеног суда којим је одбачена тужба тужиоца за признање права власништва и предају у посјед спорног дијела земљишта, јер је тужба поднесена након рока од 3 мјесеца од дана доставе правомоћног рјешења донесеног у поступку уребења меба између сусједних земљишта странака (Правно правило из параграфа 280. став 3. бившег Закона о судском ванпарничном поступку).

Околност што је против рјешења о уребењу меба дозвољено понав-

љање поступка, а само зато тужитељи сматрају да не предложе разлози за одбацивање њихове тужбе, нема утјецаја на другачије рјешење овог спора, јер та околност не утјече на одржавање напријед наведеног рока који је преклузиван и унутар којег се рока може поднијети оваква тужба, како су то уосталом правилно оцијенили нижестепени судови.”

(Одлука Врховног суда Хрватске Рев-1499/88 од 26. I 1989)

ЕВЕНТУАЛНИ ТУЖБЕНИ ЗАХТЕВ

(Чл. 188. ст. 2. ЗПП)

Не може се одлучивати о евентуалном тужбеном захтеву пре него што се одлучи о првенственом тужбеном захтеву.

Из образложења:

„Основани су наводи жалбе да првостепени суд није одлучио о првенственом тужбеном захтеву тужиоца по овој правној ствари за повраћај предметног износа у странској валути, па према томе, изреком првостепене пресуде није се могло одлучивати о постављеном евентуалном тужбеном захтеву тужиоца, тј. о динарској противвредности предметног износа који је позајмљен у странској валути, а све ово у смислу члана 188. став 2. ЗПП.”

(Решење Округног суда у Краљеву Гж 1381/89 од 10. I 1990)

Приредио
Александар Воргић

САРАДЊА НИШКИХ И НОВОСАДСКИХ АДВОКАТА: ЧЕТВРТИ СУСРЕТ ПРИЈАТЕЉА

Иако понекад извештаји са дружења нишких и новосадских адвоката касне у „Гласнику“, сусрети колега и пријатеља двеју комора одвијају се већ према договореним терминима.

Прошле јесени домаћин је био Нови Сад, 19. и 20. октобра 1990. године, са већ пословичним настојањем домаћина да покаже што више и понуди разноврсније.

Дочек гостију организован је у гложанском ресторану „Студња“, а сутрадан су гости обишли Фрушкогорске манастире — Крушедол и Хоново.

У кратком дводневном термину домаћини су успели да организују и обилазак Саборне цркве у Сремским Карловцима. Другарско вече организовано је у ресторану „Бела лаба“, где су пријатељи и стари знанци имали мало више времена за размену адвокатских тема и личне разговоре.

Као и приликом ранијих сусрета, нишки и новосадски адвокати исказали су велико задовољство овим сусретима, спонтаношћу дружења и настојањем да се међусобне везе што више продубе и да са ових сусрета понесу што више успомена.

Наредни сусрет пријатеља и колега предвиђен је за пролеће 1991. године у Нишу.

Вукадин Поповић

ЗАХВАЛНОСТ НА ГОСТОПРИМСТВУ

Поштоване колеге,

У име свих колега који су били Ваши гости на веома успешним колегијалним сусретима прошлог викенда у Новом Саду, желим да се још једном захвалим на изузетном гостопримству које сте нам указали, тако да сматрам да су наши сусрети прерасли у праве другарске и пријатељске сусрете, а не само сусрете колега.

Надамо се да ће се ова наша сарадња не само наставити, већ да ће се и број колега који учествују у овим нашим сусретима повећати, као и да ћемо приликом следећег сусрета у Нишу моћи да се достојно одужимо за све оно што сте нам приредили у Новом Саду.

У нади да ћемо и у међувремену имати повремене контакте и вишења још једном Вам захваљујемо у име свих колега као и у моје лично име и у име моје супруге.

С поштовањем

Владимир Домазет
адвокат

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора, одржаној 21. децембра 1990. г., донета су следећа решења:

1. Уписује се у Именик адвоката АКВ Радић Добривој, рођен 30. 09. 1935. у Великом Средишту, Вршац, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Народног фронта, 35, а са даном 21. 12. 1990.

2. Уписује се у Именик адвоката АКВ Поповић Марија, рођена 05. 11. 1965. у Новом Саду, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Међународни пут 94, а са даном 21. 12. 1990.

3. Брише се из Именика адв. приправника АКВ Поповић Марија, адв. приправник код Јалин Радована, адвоката у Новом Саду, а са даном 21. 12. 1990, због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

4. Уписује се у Именик адвоката АКВ Силашки Снежана, рођена 17. 03. 1957. у Новом Саду, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Борба Рајковића 26, а са даном 21. 12. 1990.

5. Брише се из Именика адв. приправника АКВ Силашки Снежана, адв. приправник код Хаџић Лазара, адвоката у Новом Саду, а са даном 21. 12. 1990, због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

6. Уписује се у Именик адвоката АКВ Бернат Маргита, рођена 24. 10. 1956. у Титовом Врбасу, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Вршачка 77, а са даном 21. 12. 1990.

7. Уписује се у Именик адвоката АКВ Фехер-Лакатош Марта, рођена 21. 06. 1955. у Чоки, са седиштем адвокатске канцеларије у Чоки, Блок 13. 66., а са даном 21. 12. 1990.

8. Уписује се у Именик адвоката АКВ Вукајловић Милорад, рођен 27. 04. 1958. у Кузмину, Ср. Митровица, са седиштем адвокатске канцеларије у Шиду, Бориса Кидрича 8, а са даном 21. 12. 1990.

9. Уписује се у Именик адвоката АКВ Милосављевић Мирослав, рођен 28. 05. 1963. у Ср. Митровици, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Митровици, Моше Пијаде 129, а са даном 21. 12. 1990.

10. Брише се из Именика адв. приправника АКВ Милосављевић Мирослав, адв. приправник код Весковић Живка, адвоката у Сремској Митровици, са даном 21. 12. 1990. године, због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

11. Уписује се у Именик адвоката АКВ Радоњанин Мирела, рођена 07. 12. 1957. године у Винковцима, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Његошева 18, а са даном 21. 12. 1990.

12. Брише се из Именика адв. приправника АКВ Радоњанин Мирела, адв. приправник код Бороња Биљане, адвоката у Новом Саду, са даном 21. 12. 1990, због уписа у Именик адвоката ове Коморе.

13. Уписује се у Именик адвоката АКВ Пућа Нада, рођена 17. 05. 1957. у Мартинцима, Ср. Митровица, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Митровици, а са даном 21. 12. 1990. (Ср. Митровица, Трг Браће Радића 36).

14. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Младеновски Сергеј, рођен 02. 05. 1966. у Сремској Митровици, са адвокатско-приправничком вежбом код Младеновски Насе, адвоката у Сремској Митровици, а са даном 21. 12. 1990.

15. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Арнолд Виолета, рођена 19. 09. 1966. у Београду, са адвокатско-приправничком вежбом код Балешевић Наде, адвоката у Старој Пазови, а са даном 21. 12. 1990.

16. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Рашета Драгана, рођена 14. 04. 1962. у Јасенову, са адвокатско-приправничком вежбом код Павловић-Бојовић Љиљане, адвоката у Новом Саду, а са даном 21. 12. 1990.

17. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Раковић Бране, рођен 28. 03. 1964. у Шљивну, Бања Лука, са адвокатско-приправничком вежбом код Козомора Милана, адвоката у Новом Саду, са даном 21. 12. 1990.

18. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Матић Бранислава, рођена 03. 08. 1961. у Трпињи, Вуковар, са адвокатско-приправничком вежбом код Надлачки Буре, адвоката у Сомбору, са даном 21. 12. 1990.

19. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Маљковић Бранка, рођена 12. 2. 1962. у Габошу, Винковци, са адвокатско-приправничком вежбом код Хаџић Лазара, адвоката у Новом Саду, са даном 21. 12. 1990.

20. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Милошевић-Дураковић Ружица, рођена 30. 04. 1963. у Зрењанину, са адвокатско-приправничком вежбом код Томашев Бранислава, адвоката у Зрењанину, са даном 21. 12. 1990.

21. Уписује се у Именик адвокатских приправника АКВ Миличић Страхиња, рођен 25. 04. 1967. у Сомбору, са адвокатско-приправничком вежбом код Вучковић Зорке, адвоката у Сомбору, са даном 21. 12. 1990.

22. Условно се уписује у Именик адвоката АК Војводине Јанчић Небојша, рођен 14. 03. 1962. у Вршцу, са седиштем адвокатске канцеларије у Вршцу, Караџића 4, а са даном давања свечане изјаве.

23. Условно се уписује у Именик адвоката АК Војводине Хоџић Ахмет, рођен 22. 04. 1955. у Тешњу, БиХ, са седиштем адвокатске канцеларије у Бачкој Тополи, Сутјеска 26/II, а са даном давања свечане изјаве.

24. Условно се уписује у Именик адвоката АК Војводине Шимаk Мартин, рођен 17. 04. 1936. у Ковачици, са седиштем адвокатске канцеларије у насељеном месту Падина, општина Ковачица, Трг ослобођења 9, а са даном давања свечане изјаве.

25. Условно се уписује у Именик адвоката АК Војводине Продањих Владимир, рођен 19. 02. 1949. у Осијеку, са седиштем адвокатске

канцеларије у Сонти, Маршала Тита 35, а са даном давања свечане изјаве.

26. Условно се уписује у Именик Адвоката АК Војводине Стојановић Вера, рођена 10. 10. 1955. године у Титовом Врбасу, са седиштем адвокатске канцеларије у Титовом Врбасу, Маршала Тита 87, а са даном давања свечане изјаве.

27. Условно се уписује у Именик адвоката АК Војводине Тертели Отилија, рођена 02. 12. 1952. у Ади, са седиштем адвокатске канцеларије у Ади, Ади Ендреа 13, а са даном давања свечане изјаве.

28. Условно се уписује у Именик адвоката АК Војводине Прокић Вероника, рођена 07. 01. 1951. у Иригу, са седиштем адвокатске канцеларије у Иригу, Иве Лоле Рибара 8, а са даном давања свечане изјаве.

29. За преузимаатеља адвокатске канцеларије Игић Саве, одребује се Милосављевић Мирослав, адвокат у Сремској Митровици.

30. Брише се из Именика адвокатских приправника АКВ Гарић Биљана, адвокатски приправник из Руме, са адвокатско-приправничком вежбом код Мисиркић Борба, адвоката у Руми, са даном 25. 11. 1990. због избора на место судије.

31. Брише се из Именика адвокатских приправника АКВ Бесеновац Љубица, адвокатски приправник у Пећинцима, са адвокатско-приправничком вежбом код Грујић Драгоја, адвоката у Пећинцима, а са даном 10. 10. 1990, због раскида приправничког радног односа.

32. Узима се на знање да се Трухар Желимир, адвокат у Сремској Митровици, налази на боловању од 01. 11. 1990. године. — Трухар Владимир, адвокат у Сремској Митровици, поставља се за привременог заменика Трухар Желимиру, адвокату у Сремској Митровици, до престанка боловања.

33. Узима се на знање да је Кривокућа Радослав, адв. приправник у Новом Саду, прекинуо адв. приправничку вежбу у адв. канцеларији Пухаловић Александра, адвоката у Новом Саду, дана 31. 12. 1990, те да исту наставља са даном 01. 1. 1991. код Качар Срете, адвоката у Новом Саду.

34. Узима се на знање да је Сабо Марта адв. приправник у Новом Саду, прекинула адв. приправничку вежбу у адв. канцеларији Божићевић Милана, адвоката у Новом Саду, дана 16. 12. 1990, те да исту наставља код Животић Станислава, адвоката у Новом Саду, са даном 17. 12. 1990.

35. Узима се на знање да је Бошковић Снежана, адв. приправник у Новом Саду, променила презиме у Салатић.

36. Одобрава се Балта Славици, адв. приправнику код Царић Бранка, адвоката у Новом Саду, продужење приправничке вежбе, закључно до 15. 10. 1991.

37. Узима се на знање да су Грујић др Сава и Грујић Сања, адвокати у Новом Саду, на основу чл. 47—52 Статута Адвокатске коморе Војводине, основали заједничку адвокатску канцеларију (Удружену адвокатску канцеларију) са седиштем у Новом Саду, Даничићева 3, уговором од 23. 11. 1990. године, а са вођењем заједничке канцеларије су почели даном 23. 11. 1990.

38. Узима се на знање да је Ердудац Жужана, адвокат у Суботици, преселила своју адвокатску канцеларију у Палић, Алексе Шантића 5, почев од 1. 12. 1990.

39. Узима се на знање да је Маркићевић др Александар, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију у улицу Каменички пут 43 (код ТВ Нови Сад), почев од 01. 01. 1991.

40. Узима се на знање да је Балешевић Нада, адвокат у Старој Пазови, преселила седиште своје адвокатске канцеларије у улицу Бранка Радичевића 3/1, а са даном 17. 12. 1990.

41. Узима се на знање да је Провчи Мирослав, адвокат у Ердевику, преселио своју адвокатску канцеларију у улицу ЈНА бр. 4, почев од 10. 12. 1990.

42. Евидентира се уговор о заступању склопљен између Д. П. „Циклонизација“ из Новог Сада, Приморска ул. и Срдић Мирка, адвоката у Новом Саду, закључен 01. 10. 1990.

43. Одбија се молба Лончар Будимира за евидентирање уговора о заступању са Д. П. „Славијакоп“ из Старе Пазове.

44. Образује се Комисија за инвентарисање основних средстава, ситног инвентара и обавезе и потраживања. У Комисију се именују: Генцел Валерија, Поповић Драгољуб и Радловић Катица, радници Службе Адвокатске коморе Војводине. Комисија ће саставити Инвентар са стањем 31. 12. 1990.

Управни одбор

Издавачки савет

Милорад Ботић, адвокат у пензији, Нови Сад (председник), проф. др *Тибор Варади*, редовни професор Правног факултета у Новом Саду, проф. др *Славко Царић*, декан Правног факултета у Новом Саду, др *Светислав Радовановић*, судија Уставног суда Војводине, *мр Томислав Бурђевић*, председник Врховног суда Војводине, *Слободан Шовић*, судија Вишег суда у Сремској Митровици, *Живојин Гајић*, судија Вишег суда у Сомбору, *Томислав Лаиновић*, РО „Инекс Хемофарм“ Вршац, *Буро Шкрбић*, судија Врховног суда Војводине, *Зоран Вучевић*, адвокат у Новом Саду, др *Сава Грујић*, адвокат у Новом Саду, *Стеван Рончевић*, председник Управног одбора АКВ, *Мирослав Здјелар*, адвокат у Новом Саду, проф. др *Никола Воргић*, адвокат у пензији, Нови Сад, др *Аурел Лошонци*, адвокат у Суботици и *Сава Савић*, адвокат у Новом Саду.

Уређивачки одбор

Главни и одговорни уредник

Мирослав Здјелар

адвокат у Новом Саду

Др *Александар Маркићевић*, адвокат у Новом Саду, *Слободан Бељански*, адвокат у Новом Саду, *Александар Воргић*, адвокат у Новом Саду, *Миливоје Милић*, адвокат у Срем. Митровици, *Александар Грчки*, адвокат у Молу, *Имре Варади*, адвокат у Зрењанину

Технички уредник

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај-Јовина 20/1. Телефон: 29-459. Претплата од 1. I 1991. је 400,00.— дин. Претплата за иностранство 40 USA долара. Цена једног броја је 50,00.— дин.

Тек. рачун 65700-678-2047. Рукописи се не враћају.

У издавању часописа учествује и Самоуправна интересна заједница за научни рад Војводине

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр. 418—18 од 23. маја 1973. године, *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и пореза на промет.

Штампа: ДП „Просвета“ Нови Сад

